Nr. 3 1952

KARYS

Pirkite Jungtinių Amerikos Valstybių Taupymo Bonus ir užtikrinkite Amerikai ir sau laisvę. Taipgi, pirkdami bonus, užtikrinsite savo sunkiai uždirbtiems pinigams saugumą ir gausite geresnį nuošimtį, negu kitur dabartiniu metu yra mokamas. Taigi, pasinaudokite šia proga ir šio vajaus metu įkeiskite savo pinigus į JAV Taupymo Bonus.

Lietuvių Radijo Draugijos
PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

Šeštadieniais 2 val. popiet. —:— WWRL 1600 kc

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t. t. Vestuvės puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street Brooklyn 11, N. Y.

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS AD. JEZAVITAS VALAKAS
Direktorius Muz. Dir. Pranešimų Dir.

Kai tamsos galybė naikina šimtmečiais sukurtas mūsų tautos kultūrines vertybes, kiekvieno lietuvio inteligento pareiga yra skaityti, platinti ir palaikyti vienintelį kultūros žurnalą

AIDUS

AIDAI, pradėję eiti tremtyje, jau treti metai Amerikos žemyne jungia vieningam kūrybos darbui mūsų geriausias mokslo, meno ir literatūros jėgas;

AIDAI, palaiko Lietuvos prisikėlimo viltį ir pranašauja giedrą laisvės rytmetį;

AIDAI, pasitikėdami lietuviškos visuomenės iki šiol rodomu palankumu,

1952 METAIS

DAR KARTĄ KIEKVIENĄ LIETUVĮ INTELIGENTĄ KVIEČIA Į SKAITYTOJŲ EILES.

Prenumeratos kaina: JAV ir Pietų Amerikoje — metams 5 dol., Kanadoje — 5.50 (kanadiškais pinigais 6 dol.). Kituose kraštuose — 6 dol.

ADMINISTRACIJOS ADRESAS:
AIDAI, Kennebunk Port, Maine

Skaitykite ir platinkite
"TĖVŲ KELIĄ"!

Venecuelos lietuvių mėnesinis žurnalas

Rašyti: **Revista Catolica Para Lituanos, Aportado 369, CARACAS—VENEZUELA**

TĖVŲ PRANCIŠKONŲ SPAUDOS CENTRAS

Balandžio 27 dieną— 4 val. p. p.

BROOKLYNO ŠV. JUOZAPO PARAPIJOS SALĖJE
1080 Willouhgby Ave.

RENGIA

DAINOS IR LITERATŪROS VAKARĄ

kurio metu bus įteikta

AIDŲ ŽURNALO LTERATŪROS PREMIJA

PROGRAMOJE DALYVAUJA:

Solistai — Juzė Augaitytė ir Stasys Baranauskas

Rašytojai: Jonas Aistis, Kazys Bradūnas, Henrikas Nagys, Vlada Prosčiūnaitė ir Mykolas Vaitkus.

Įžangos žodį tars prof. Juozas Brazaitis

Įžanginė auka spaudos palaikymui (bilietas) — $1.50.

BILIETŲ galima gauti "Darbininke", lietuviškų parapijų klebonijose. "Gabijoje", pas Juozą Ginkų ir pas kitus platintojus.

VISI YRA MALONIAI KVIEČIAMI ATSILANKYTI

KU biblioteka

093 00523456 3

KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Redaguoja: kpt. Sim. Urbonas, Dom. Penikas, Br. Aušrotas ir St. Butkus. VYR. REDAKTORIUS KPT. SIM. URBONAS. Leidžia KARYS. Prenumerata: metams 4 dol., pusm.— $2.50, atsk. nr. 45c. Adresas: administracijos — 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y., redakcijos — 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y. Spausdinamas Tėvų Pranciškonų spaustuvėje, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

THE WARRIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y. Subscription $4.00 per year. Single copy 45 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. EDITORIAL OFFICE: 156 Steamboat Road, Great Neck, L. I., N. Y.

Nr. 3 (1276) 1952 M. KOVAS-MARCH ĮSTEIGTAS 1919 M.

ŠIAME NUMERYJE ĮDOMIAUSIA

I. M. K.
Kovo mėnuo Lietuvos-Vokietijos santykiuose

*

PLK. M. KARAŠA
Šaulių Sąjungos įnašas Nepriklausomybės kovose

*

JŪRŲ PSK. V.
Pasitraukimas iš Klaipėdos

*

ADV. K. R. JURGĖLA
1830-31 Metai

*

PLK. O. URBONAS
Lietuvos Vietinė Rinktinė 1944 m.

*

LEG. BR. VRUBLEVIČIUS
Kartą Indokinijoje...

*

VL. RAMOJUS
Prietiltyje

*

J. NOREIKA
Trys velniai (apysaka)

*

A. GRAŽIŪNAS
Laidotuvės pagal tabeles

*

Red. Jon. Pr. Palukaitis
Akiratis

*

Atskiro nr. kaina 45¢.

KOVO MĖNUO LIETUVOS - VOKIETIJOS SANTYKIUOSE

J. M. K.

Lietuvos santykiuose su Vokietija kovo mėnuo yra ypač gausus įvairiais skaudžiais istoriniais įvykiais. Jau 1918 m. vasario 16-os Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo Aktas vokiečių pripažintas nebuvo. Ir tik kovo 23 d. Lietuva susilaukė šiokio tokio pripažinimo, kai Vokietijos Imperatorius ir Prūsijos karalius Vilhelmas II, mainais už Tarybos pažadus būsimuosius Lietuvos - Vokietijos santykius tvarkyti gruodžio 11 d. formulės pagrindais, nutarė pasirašyti pripažinimo aktą. Tai buvo princo Uracho laikai, kai Vokietija dar jautėsi stipriai ir rimtai ruošėsi vakarų sąjungininkams suduoti lemiamą smūgį kovos lauke. To smūgio visa jėga ir pasireiškė 1918 metų vasaros puolime...

1919 m. kovo mėnesį nuo vokiečio - spartakininko kulkos žuvo amerikiečių misiją Kaune saugojęs Lietuvos kariuomenės sargybinis Pranas Eimutis.

Pagaliau, keršydami už lietuvių nenorą dėtis prie vokiškojo ginklo talkos, "Didžiojo reich'o ir fuehrerio" garbei įamžinti, 1943 metų kovo 16-ąją vokiškasai okupantas išgabeno į Stutthofo kacetą 46 lietuvius intelektualus, o kitą dieną uždarė Lietuvos aukštąsias mokyklas.

Tačiau naujausioj Lietuvos istorijoj būdingiausias įvykis tenka 1939 metams, kada kovo 22-sios naktį į 23-ją Lietuvos delegacija buvo priversta pasiduoti nacių diktatui ir pasirašyti vadinamąjį "Klaipėdos grąžinimo aktą". Tačiau pirmasis ir pats pagrindinis šios dramos aktas įvyko keliom dienom anksčiau, kai, pakeliui iš Romos į Lietuvą, Berlyne buvo apsistojęs Lietuvos užsienio reikalų ministeris Juozas Urbšys. Tą progą vokiečiai nutarė panaudoti neatidėliotinam Klaipėdos krašto pasigrobimui.

Suglaustai prisiminkime 1939 metų pavasarį susidariusią politinę padėtį ir Europoje tuo laiku buvusias nuotaikas.

Lygiai prieš metus vokiečiai buvo pasigrobę Austriją ir jau dvyliktas mėnuo žiauriai ją viršKino. Prieš pusmetį (1938 m. spalio 1 d.) buvo susidorojęs su sudetų žemėmis, anot Hitlerio, "su paskutine vokiečių teritorine ambicija Europoje". Tačiau tai nebuvo paskutinė Hitlerio teritorinė ambicija, nes kovo 15 d., t. y. lygiai savaitę prieš Klaipėdos smurto aktą,

Wehrmachto šarvuotos divizijos įsiveržė į čekų žemes. Bohemiją su Moravija paskelbė esant Reicho protektoratu, o "nepriklausoma" pasiskelbusią Slovakiją vokiečiai jau kitą dieną perėmė savo "globon".

Likviduodami Čekoslovakiją, vokiečiai laužė 1938 metų rugsėjo 29 d. Muenchene pasirašytus susitarimus ir Fuehrerio bei Reichskanclerio britų premjerui duotus pasižadėjimus. Europos centrą vis labiau gulė plieninė Reicho kumštis, jos likimą vis labiau lėmė vokiškojo "Lebensraumo" (gyvenimo erdvės) veiksniai . . .

Vakarų demokratijos pasijuto lyg perkūno pritrenktos. "Mein Kampf" rašytam žodžiui patikėje, britai ilgą laiką manė, kad vokiečiai siekią susikurti grynai tautinį, vieno kraujo saitais surištą Reichą, nejieškodami svetimų žemių. Bent taip galvojo ir tokiai Hitlerio argumentacijai norėjo patikėti sudetu krizės metu su vokiečiais kalbėjęsis Chamberlainas. Dabar gi paaiškėjo visai kas kita. Paaiškėjo, kad ir III Reichas pasuko seno prūsiškojo imperializmo keliu, norėdamas *susikurti ne tik Grossreich'a, bet ir jo dominuojamą aplinkinį Lebensraumą.*

Vakariečiai pabudo ir sukruto organizuoti koalicija Hitleriui sustabdyti. Ir kai 1939 m. kovo 23 d. vokiečiai pareikalavo iš lenkų Dancigo ir "eksteritorinio koridoriaus per buvusį koridorių," lenkai vokiečių reikalavimą atmetė (žinoma, ne be tam tikros įtakos iš vakariečių). Abiejų pusiu nusistatymui kietėjant, padėtis kaskart darėsi opesnė, ginkluoto konflikto pradžia vis artėjo . . . Per trumpą laiką buvo atgaivinta prancūzų sąjunga su lenkais. Lenkiją pažadėjo remti britai. Britai su prancūzais taip pat garantavo nepriklausomybę graikams, rumunams ir turkams. Prasidėjo britų-prancūzų kalbos apsigynimo santarvei su Maskva sudaryti.

Pasinaudodami Čekoslovakijos sumišimu, vokiečiai čia pat nutarė susitvarkyti ir su Klaipėda. Artėjančios audros simptomai aiškiai matėsi ir iš vokiečių spaudos, kuri visu įkarščiu pradėjo puldinėti lietuvius ir reikalauti neatidėliotino Klaipėdos krašto įjungimo į Reichą.

Kaip jau buvo minėta, kovo antrojoj pusėje Berlyne atsirado Lietuvos užsienio reikalų ministeris Juozas Urbšys. Jam Berlyne sustojus, jį išsikviečia Reicho užsienio reikalų ministeris von Ribbentrop ir diplomatiniu etiketu mažai tebesivaržydamas, čia pat Fuehrerio vardu brutaliai pareiškia, kad Klaipėdos kraštas *turi būti neatidėliojant gražintas Reichui.* Jis įspėjo, kas Lietuvą nutiktų, jei Kauno valdžia šiam vokiečių reikalavimui pasipriešins. Ribbentropas pasiūlo visą reikalą čia pat ir sutvarkyti, min. Urbšiui susirišus su Kaunu telefonu . . . Vargais negalais ministeriui Urbšiui pavyksta išsiderėti keletą dienų, kad galėtų nuvykti į Kauną ir šį reikalą ministerių kabinetui referuoti normalia tvarka.

Ribbentropo grąsinimų prasmė Lietuvos valdžios veiksniams ir taip jau buvo gerai žinoma. Pvz., jau žiemos metu prasprukdavo agentūrinės žinutės, kad eilėje Rytprūsių įgulų buvo atliekami karo žaidimai, kurių tema buvo pagrįsta "žygiu į Klaipėdą", kad Reicho geležinkelių valdyba, darniai bendradarbiaudama su kariuomenės štabo skyriais, jau ilgesni laiką ruošė aparatą ne tik Klaipėdos krašto, bet ir Didžiosios Lietuvos sričių geležinkeliams eventuoliai perimti, ir t. t.

Priešintis ar nesipriešinti, tariant, rizikuoti stoti į atvirą ginkluotą konfliktą su Vokietija, ar ne? Prieš tokią dilemą staigiai atsidūrė tuometinė vyriausybė. Visais atvejais reikėjo veikti labai greitai, nes vokiečių ultimatumo terminas buvo trumpas. Padėties sudėtingumui suprasti, reikia atsiminti, kad Klaipėdos byloje, be tiesioginiai užinteresuotų šalių, buvo dar vadinami Klaipėdos Konvencijos signatarai: Prancūzija, Anglija, Japonija ir Italija. Atsižvelgiant į anų laikų padėtį, buvo aišku, kad signatarų tarpe Lietuva vienybės nesuras; o su kai kuriais jų — net buvo pavojinga ir į kalbas leistis . . .

Nespėjus min. Urbšiui pasiekti Kauną, čia pat susirišus su signatarais, iš jų atsakymų paaiškėjo, kad iš *signatarų pusės Lietuva negali tikėtis nė mažiausio užtarimo.* Vienas kitas dar patarė vokiečių ultimatumą priimti ir, pasidavus įvykių srovei, laukti mažoms tautoms geresnio rytojaus. Dėl laiko stokos kiti signatarai savo atsakymų nė nespėjo suformuluoti.

Pagaliau, atėjo ultimatumui skirta diena — kovo 22-oji. Vokiečių spauda gavo įsakymą priešlietuvišką propagandą nutraukti. Taigi, staigiai pradėtoji propagandinė akcija taip pat nemažiau staigiai buvo ir nutraukta.

Lietuvos delegaciją sudarė iš Kauno atskridęs užsienio reikalų ministeris Urbšys (pirmininkas), du ministerijos juriskonsultai patarėjai — prof. T. Petkevičius ir Dr. D. Krivickas, Lietuvos Pasiuntinys Berlyne plk. K. Škirpa ir Lietuvos Karo Attache Vokietijai plk. K. Grinius. Vokiečių delegacijai pirmininkavo ilgametis užsienio reikalams viceministeris Ernst von Weizsaecker, tačiau gretimame konferencijai kambaryje sėdėjo pats užsienio ministeris von Ribbentrop ir sekė per garsiakalbį visą posėdžio eigą.

Apie pačią konferenciją nedaug ką būtų galima pasakyti. Konferenciją pradedant, lietuvių delegacijai buvo įteiktas vokiečių paruoštas Klaipėdos "perleidimo" teksto projektas. Iš esmės, visa konferencija susivedė į įteikto teksto komentavimą papunkčiu, neturint galimumo ką nors esminio pakeisti, papildyti ar išleisti. Vokiečiams rūpėjo visą reikalą galimai greičiau baigti, kad skirtu laiku (apie vidurnaktį) von Ribbentropas galėtų "Deutschland" kreiseriu Klaipėdos linkui jau plaukiančiam Hitleriui

DIDYSIS PRISIKĖLIMAS

Velykų varpai, štai, vėl skelbia viso pasaulio krikščionijai Didįjį Prisikėlimą, įvykusį prieš devyniolika su puse šimtmečių. Dieviškai žmogiškoji Kristaus kančių ir mirties drama apvainikuojama prisikėlimo triumfo pergale. *Amžinoji Gyvybė keliasi iš numirusiųjų, įveikdama neregėtas žmonių piktybes ir pačią mirtį.* Kariai, Kristaus grabo sargybiniai, patys pirmieji, nepaperkami, paskleidžia šią žinią Jeruzalėje.

To Didžiojo Prisikėlimo dvasia ir nuotaikos užplūsta mus, išgyvenant šią didžiąją pavasario šventę. Drauge su žaviai atbundančiu pavasariu mumyse atbunda tikrasis gyvenimo džiaugsmas, visos gerosios viltys, tvirtesnis tikėjimas tiesos ir gėrio pergale.

Ak, šių šv. Velykų dienomis *mes labai skaudžiai prisimename žiauriausių dabarties netikėlių kankinamą ir laidojamą Tėvynę Lietuvą...* Kuo kitu negalime dabar jai pagelbėti, tai bent prikelkime tarpusavio *vieningumą, nuoširdumą ir gražų bendradarbiavimą* visokeriopam Lietuvos laisvinimo darbe. Juk jeigu mūsų kariai, atlikdami privalomą pareigą, ar net savanoriškai, rengiasi lemiamai kovai, *nesibaimindami net prarasti savo gyvybę, kad tiktai prisikeltų Lietuva,* — nejaugi vieną dieną ir į mūsų visų širdis neateis palaiminga nuoširdaus susipratimo dvasia?

Velykų švenčių proga prisiminkime ir vargstančius bei kenčiančius be sveikatos brolius tremtinius Europoje. Kukliausia materialinė ar moralinė mūsų parama ir jiems praskaidrins gražųjį Velykų rytą.

Artimieji, bičiuliai ir pažįstami, šiltai pasveikinkime mūsų vyrus JAV armijoje ar fronte. Pasiųskime jiems gerą knygą, laikraštį ar žurnalą. Būkime visi kaip vienas. *Juk mūsų kariai,* o ne kas kitas, nelyginant anie palaidoto Kristaus sargybiniai, *pirmieji paskelbs žinią ir apie Didįjį Laisvosios Lietuvos Prisikėlimą.* Kario gyvybė, aukojama už Amžinosios Gyvybės mums įdiegtą teisę gyventi, mylėti savo Tėvynę, drąsiai ginti savo laisvę — *yra mūsų visų, o ir Lietuvos, prisikėlimo ir nepabaigiamos gyvybės laidas.*

Alleliuja!...

"pranešti" apie naują laimėjimą. Būdinga, kad kiekvieną kartą, kai posėdžio metu iškildavo kokių formalių nesklandumų (apie esminius nesklandumus negalėjo būti ir kalbos), von Ribbentropas atskirai išsišaukdavo min. Urbšį pas save į kabinetą ir atitinkama intervencija kliūtis "išlygindavo". Apie 2 val. ryto "konferencija" buvo baigta, ir tretysis Reichas praturtėjo nauju svetimos žemės gabalu.

Kitos dienos laikraščiai buvo pilni nuotraukų, vaizduojančių Hitlerio įžygiavimo "triumfą" į Klaipėdą. Eilėje gatvėn išneštų transparentų matėsi užrašai: "Dieser Land bleibt ewig Deutsch (šis kraštas amžinai lieka vokiškas)"...

Von Weizsaecker prieš savo mirtį išleistoje atsiminimų knygoje tarp kitko, sakoma, kad lietuvių delegacija Klaipėdos klausimo sprendimu atrodė visiškai patenkinta, lyg nusikračiusi didžiai nemalonia našta. Deja, p. von Weizsaecker savo atsiminimuose niekuo neužsimena, kokiu būdu lietuviai nuo tos "nemalonios naštos" buvo atpalaidoti, nė žodžiu neprasitardamas, kokių priemonių jo šefas von Ribbentrop griebėsi min. Urbšiui paveikti ir terorizuoti, pirmojo vizito Berlyne metu. Realiai padėtį vertindama, lietuvių delegacija mažiausiai reikšmės skyrė pačiai Klaipėdos "perleidimo" konferencijai, nes tai buvo vien grynas formalumas, min. Urbšiui prieš mesto ultimatumo automatiška pasėka ir įvykusio fakto sankcija.

Klaipėdos krašto "perleidimo", panašiai kaip ir savaite anksčiau įvykusio Čekoslovakijos padalinimo, Vakarų pasaulis niekuomet nepripažino. Jis laiko, kad visi nuo Austrijos pavergimo III Reicho papildyti agresijos aktai yra neteisėti ir negaliojantieji. Visai teisingai Klaipėdos atplėšimo aktą apibūdino 1939 metų The International Year Book (Funk and Wognalls Co., New York & London). Tos knygos 316-ame puslapyje skaitome: *"ginkluoto užpuolimo grasinama, 1939 m. kovo 22 d. Lietuva buvo priversta Klaipėdą perleisti vokiečiams".*

ŠAULIŲ SĄJUNGOS ĮNAŠAS NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVOSE

Šį rašinį skiriu Vlado Putvio-Putvinskio 23-oms metinėms nuo jo mirties prisiminti. Jis mirė 1929 m. kovo 5 d. Kaune, būdamas Šaulių Sąjungos Pirmininku.

PLK. LTN. M. KARAŠA

Nuo pat Lietuvos nepriklausomybės dienų iki bolševikinės okupacijos 1940 m., Šaulių Sąjunga yra išvariusi platų barą karinėje, kultūrinėje ir sportinėje srityse. Jos plačią patriotinę veiklą verta prisiminti ir dabar. Dabar, kada daugelis šaulių išsiblaškė po platųjį pasaulį, daug jų okupantų iššudyta ir ištremta, o dar daugiau Lietuvos miškuose ir laukuose veda nelygią kovą arba neša sunkią vergijos naštą.

Šį kartą noriu trumpai priminti keletą ryškesnių Šaulių Sąjungos darbų, turėjusių glaudų ryšį su kovomis dėl Lietuvos nepriklausomybės.

1) Pirmajam pasauliniam karui besibaigiant, Lietuva buvo nusistovėjusio fronto ruože, vokiečių pusėje. Karui pasibaigus, iš kariuomenės dalių ir drausmės atsipalaidojusieji kariai grupėmis ir pavieniai pradėjo siausti krašte, beplėšikaudami. Per Lietuvos žemę į rytus traukė rusų belaisviai, alkani ir apdriskę. Jie nesitenkino tuo, ką iš savo menkų išteklių duodavo geraširdis lietuvis ūkininkas, bet grobė viską, kad pasotintų savo alkį ir gobšumą.

Besikurianti Lietuvos kariuomenė ėjo ginti kraštą nuo išorinių priešų. Krašto policija (milicija) nepajėgė kovoti su visomis vidaus negerovėmis. Kad apsaugotų ir išvalvtų kraštą nuo plėšikų, vietose pradėjo organizuotis, pradžioje pasivadinę partizanais, mūsų šauliai. Didesnės ar mažesnės šaulių grupelės, ginkluotos čia pat surastais ar iš plėšikų atimtais ginklais, nusagstė Lietuvos plotus. Šaulių grupės aktyviai kovojo su plėšikais ir kūrė ramesnį gyvyenimą Lietuvos ūkininkams. Daug šaulių nuėjo į talką ir bekovojančiai mūsų kariuomenei.

2) 1919 m. lenkų slaptoji karinė organizacija P. O. W., turėjusi tikslą pagrobti Lietuvos valdžią ir kraštą atiduoti Lenkijai, savo tinklą buvo išplėtusi visoje Lietuvoje. To tinklo mazgams išaiškinti daug prisidėjo ir šauliai. Šaulių Štabo Žinių Koncentracijos Biuro (ŽKB) padedamas, tuometinis Žvalgybos Skyrius išaiškino P. O. W. centro vietą. Rugpjūčio mėn., prieš pat sukilimo dieną, šauliams padedant, Kaune, V. Putvinskio (tuomet dar Kalnų) gatvėje, Nekrošo sode, buvo surastas P. O. W. archyvas su narių sąrašais, organizacijos ir sukilimo planais. Tuo būdu šaulių talka padėjo pašalinti didelį Lietuvos pavergimo pavojų.

3) 1920 m. negausi mūsų kariuomenė kovojo su lenkais. Veiksmai vyko Lietuvos pietuose. Valstybės rytų sienos buvo saugomos mažų dalinių, atstu atitolusių vienas nuo kito.

Turėdami tikslą palengvinti ir pagreitinti Kauno užėmimą, perkertant geležinkelį Šiauliai—Kaunas, į mūsų užnugarį lenkai pasiuntė keleto eskadronų kavalerijos grupę. Pasinaudodami miškais ir ežeringa vietove, ties Labanoro miesteliu lenkų raitininkai perėjo mūsų retai saugomą ruožą ir netikėtai atsirado ties Kovarsku. Ši kavalerijos grupė, lenkuojančių dvarininkų remiama, slinko Kėdainių link. Šiame ruože mūsų kariuomenės dalių nebuvo.

Visu skubotumu šauliai organizuojasi trukdyti kavalerijos grupės judesį. Siunčiamas taip pat kariuomenės dalinys, kad lenkams užkirstų Kėdainių kryptį. Lenkų raitininkai, sutikę pasipriešinimą, pasuko Panevėžio link. Tuo metu Panevėžyje iš moksleivių ir šiaip ginklą vartoti pajėgių vyrų buvo suorganizuotas šaulių būrys, kuris išvyko pasitikti lenkų.

Po susišaudymo priešo raitininkai nuskubėjo Troškūnų link. Prieš miestelį ir miestelyje jau laukė šaulių būrelis. Įvyko kautynės. Troškūnų miestelyje prie šventoriaus žuvo keturi šauliai. Kavalerijos grupė, prasimušusi ties Troškūnais, paskubomis patraukė pro Anykščius, Labanoro link ir grįžo į lenkų užimtą sritį. Nuo Troškūnų iki Labanoro lenkų kavalerijos grupė įvairiose vietose buvo sutikta ir palydėta šaulių ugnimi. Lenkai turėjo nuostolių žmonėmis, arkliais ir ginklais.

Šaulių skubios veiklos dėka, lenkų kavalerijos grupės judėjimas buvo sulėtintas ir duota galimumo mūsų kariuomenės daliniui laiku užkirsti kryptį į svarbiausią tikslą. Priešas buvo priverstas paskubomis ir su nuostoliais grįžti į išeities ribą.

4) 1921 m., po pergalingų kovų 1920 m. ties Širvintais ir Giedraičiais, Tautų Sąjungos komisija sustabdė mūsų kariuomenės žygį į Vilnių ir pasiūlė derybas. Deryboms vesti Tautų Sąjungos skirtas belgas Hymans pasiūlė tokias sąlygas, kurias priėmus Lietuva būtų surišta politiškai, kariškai ir ekonomiškai su Lenkija. Kai kuriais sumetimais mūsų tuometinė vyriausybė buvo linkusi tokias sąlygas priimti. Šaulių Sąjunga visoje Lietuvoje organizavo tautos pasipriešinimą. Iš viso krašto plaukė protestai ir reikalavimai vyriausybei, kad atmestų Hymanso projektą. Kaune protestas buvo pareikštas griežtesne forma. Tuo būdu prieš tautos valią Vyriausybė nesiryžo eiti. Projekto nepriėmė.

5) 1923 m. Pirmojo Pasaulinio Karo Taikos Konferencijos nuo Vokietijos atskirtam Klaipėdos uostui ir kraštui valdyti, 1922 m. rudenį didžiųjų valstybių buvo sudaryta Komisija Klaipėdos Krašto statutui svarstyti. Statuto projekte buvo numatyta sudaryti "Freistadt" — laisvąją valstybę.

Klaipėdos karšto lietuviai darė visa, kad uostas ir kraštas būtų neatskiriamai prijungti prie Lietuvos. Tam siekiui įgyvendinti buvo likęs tik vienas būdas: sukilimas. Sudarytasis Vyr. Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komitetas 1923 m. sausio mėn. pradžioje išleido keletą atsišaukimų į krašto gyventojus, kuriuos ragino imtis ginklo ir pareikšti savo valią — prisijungti prie Didžiosios Lietuvos.

Atsišaukime į Lietuvos šaulius, tarp kitko, buvo sakoma:

"Broliai šauliai! Jūs žinote, kad mūsų mažai yra, kad mes esame nepasiruošę ir nepritvrę kovotojai, dėl to mes šiandien šaukiamės jūsų pagalbos. Mes tikime, kad vardan mūsų motinos Lietuvos jūs ateisite . . ."

Šauliai, nei vienos dienos nesudelsę, broliams Mažosios Lietuvos lietuviams nuėjo į pagalbą. Iš visų Lietuvos kampų ginkluoti šauliai plaukė į nurodytus rinkimosi taškus Klaipėdos žemėje. Kartu su vietos sukilėliais ir kitais Lietuvos patriotais, šauliai pradėjo žygį. Ryžtas buvo galingas. Prieš jį neatsilaikė svetimos kariuomenės dalinys ir suvokietėjusių žandarų grupės. Savo krauju šauliai ir sukilėliai praplatino Lietuvai langą į platųjį pasaulį.

Nuo sukilimo pradžios Šaulių Sąjunga turėjo savo atstovą prie Vyr.

PASITRAUKIMAS IŠ KLAIPĖDOS

JŪRŲ PUSKARININKIS V.

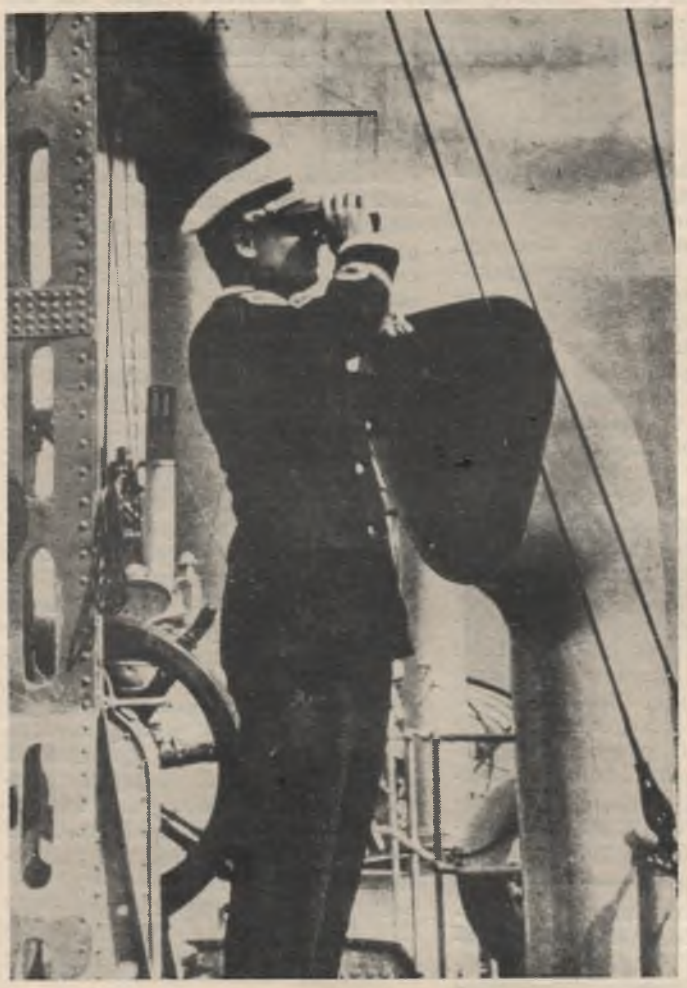

V. Babicko nuotr.

Kovo dvidešimt trečioji diena kiekvienam lietuviui yra liūdnų ir skaudžių prisiminimų diena, o ypač tiems, kurie anais 1939 m. turėjo palikti Klaipėdą ir tuo būdu tapti pirmaisiais "išvietintaisiais" dar prieš 13 metų.

Anuomet Klaipėdoje, tiek kariniame, tiek mūsų prekybiniuose laivuc-

---

Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komiteto.

Bekovodami dėl Lietuvos nepriklausomybės iki 1924 m. šauliai neteko: žuvusių — 67, sužeistųjų — 146.

Šauliai, besirūpindami savo kasdieniniais darbais, nepriklausomybės kovų metu rado galimybių prie jų prisidėti ir ne tik savo kraują, bet ir gyvybę aukoti.

Kūrimosi laikotarpyje šaulių eilės buvo retokos. Palyginus su bendru šaulių skaičiumi, jų nuostoliai buvo nemaži. Taigi ir šaulių ne tik sudėtos aukos dėl nepriklausomybės yra žymios ir reikšmingos, bet ir jų atlikti darbai.

LAIVAS BE UOSTO

1939 m. kovo mėn. pabaigoje daugelyje Amerikos laikraščių, skyriuje "Believe it or not" (tikėsite ar ne), buvo įdėtas Ripley pieštas Lietuvos mokomojo karo laivo "Prezidentas Smetona" paveikslas su šiuo prierašu:

"Tikėsite ar ne. Pasaulyje yra karo laivas, kuris neturi uosto, į kurį galėtų sugrįžti. Vokiečiams užėmus vienintelį Lietuvos uostą — Klaipėdą, šis karo laivas išplaukė į jūras. Jei jis sustos kuriame svetimame uoste ilgiau 24 valandų — jis bus internuotas."

se, apie Hitlerio ultimatumą Lietuvai — atiduoti Klaipėdą Vokietijai — nieko nebuvo žinoma. Tačiau jau iš vakaro prieš kovo 23-ją mūsų karo laivo galima buvo jausti kiek susirūpinimo, kai vienas karininkų, grįžęs iš miesto, laivo vadui papasakojo, kad geležinkelio stotyje uniformuoti SA vyrai apstumdę žydus, su ryšuliais beskubančius į vakarinį Kauno traukinį. Tačiau laivo vadas pastebėjo, kad jeigu būtų kokių svarbių įvykių — Kariuomenės Štabas ar Gubernatūra būtų painformavę ir laivo vadovybę.

Kitą rytą, kovo 23 d. 8 val., laive pakeliant karinę Lietuvos vėliavą, stotyje mieste pasigirdo sirenos, o ant visos eilės laivų ir namų pakilo raudonos vėliavos su nacine svastika. Laivo kapitonas Kaškelis tuojau nuskubėjo prie telefono, o kapitono padėjėjas Labanauskas įsakė duoti signalą: "Pavojus! Įgula į vietas!" Majoras inž. Darginavičius įsakė kurti katilus ir paruošti laivo mašinas. Mes buvome įgudę, išgirdus pavojaus signalą, maždaug per vieną minutę atsirasti prie ginklų. Laivo pakūrimas žygiui užtrukdavo apie pusvalandį.

Sustoję į vietas, gavome įsakymą laikytis ramiai ir nerodyti bet kokio susijaudinimo. Laivo vado veide buvo justi susirūpinimas: jis negalėjo susirišti su Kaunu dėl perkrautų telefono linijų. Vado padėjėjas tada balsiai prasitarė, kad kaip tik tokį atvejį buvo numatęs, jog anksčiau rašęs Kaunui, kad būtų priskirta laivui daugiau žmonių; dabar gi nesą tarnybos nei uostui uždaryti, nei valdiniams laivams apsaugoti. Supratom tą jo susirūpinimą, kai į uostą įėjo juodai uniformuotų SA būrys ir užėmė ledlaužį "Perkūną", žemsemę "Jūrą" ir kitus uosto kasimo, gilinimo laivus. Kitas jų būrys artinosi prie karo laivo... Pamatę mus, sustojusius prie kulkosvaidžių ir automatinių pabūklų, SA vyrai sustojo keliasdešimt metrų nuotolyje, krantinėje, tarp mokomojo laivo ir uosto valdybos laivų. Kiek prisimenu, po kokio pusvalandžio atvyko aukštas mūsų karininkas iš Kauno, iš Karo Technikos štabo. Gavome nugirsti, kad vokiečių karo laivų eskadra atplaukianti į Klaipėdą apie 10 val. ryto su pačiu Hitleriu ant "Deutschland" kreiserio...

Kiekvienas pergyvenome įvairiausius jausmus: rūpėjo kas bus su mieste paliktom šeimom, nes su jom negalima buvo susižinoti nei telefonu, nei kitokiu būdu, stovint sargyboje prie parengtų ginklų; rūpėjo ką darys laivo vadovybė; ar teks susišaudyti; kur plauksime; kokia mūsų ateitis? Laivas jau virpėjo nuo bandomų mašinų, į jį buvo kraunami iš

1830-31 METAI

LIETUVOS ULONŲ MAJORAS HORDYNSKIS IR JO KNYGA APIE LIETUVOS — LENKIJOS SUKILIMĄ

ADV. KOSTAS R. JURGELA

Tą pat dieną, kai didžioji mūsų armija kovojo ties Ostrolenka (gegužės 26 d.), šis mažytis korpas susirėmė su priešu Narevkos apylinkėse. Gen. Rengardto vadovaujamos stambios rusų kariuomenės dalys, kurias sudarė 6.000 pėstininkų, 3.000 raitininkų ir penkios patrankos, stovėjo netoli Nasielsko. Šias rusų jėgas puolė mažasis mūsiškių korpas, prie kurio prisidėjo dar keli šimtai sukilėlių (viso — ne daugiau kaip tūkstantis vyrų). Šiose kautynėse rusai buvo visai sumušti. Nelaisvėn buvo paimtas tūkstantis vyrų ir visa rusų artilerija. Didelę šio susirėmimo naudą davė ir užgrobimas didžiojo transporto (iš kokio šimto vežimų su maistu bei pašaru, skirto didžiajai rusų armijai).

Šį korpą išblaškius ir sunaikinus, Baltstogės apskritis buvo išvalyta nuo rusų, ir niekas jau nebekliudė sukilėlių jėgoms augti, organizuoti. Skaitytojas sutiks, kad Bielsko paėmimas ir įvykiai ties Narevka — buvo nepaprasti pasisekimai. Jie turėtų teikti nemirštamą garbę saujelei narsiųjų vyrų, kurie sudarė šias jėgas. Tai yra šviečiantys pavyzdžiai šiame kare, rodą, kiek daug galima nuveikti energingu ir netikėtu puolimu, nors ir daug gausingesnio priešo.

Tuo tarpu, kai reikalai Lietuvoje, Žemaičių krašte ir Balstogės apskrityje turėjo teigiamo pobūdžio, naujasis korpas jau artėjo pagalbon, kad paremtų sukilimą ir nulemtų bendrąją pergalę. Naująją šiam tikslui jėgą sudarė 2-ji divizija, sustiprinta raitininkų eskadronu. Ji gegužės 27 dieną apleido Lomžą — žygiui į Lietuvą.

Dabar suteiksime trumpą apžvalgą visų jėgų, pasiųstų į Lietuvą bei Žemaičių kraštą atskirais laikotarpiais.

Pirmasis korpas gen. Chlapovskio vadovybėje gegužės 20 d. apleido Ksiendzopolio vietovę šia paskirtimi: įžygiuoti į Baltstogės apskritį, užimti Bialoviežo girią, kurioje buvo susirinkusios sukilusių lietuvių jėgos, tikslu tas jėgas suorganizuoti, ir iš tų pozicijų ardyti rusų ryšius ir, jei sąlygos leistų, prisiartinti prie Vilniaus. Šį mažytį korpą, kaip matėme, sudarė 190 raitųjų pėstininkų savanorių, 1-sis ulonų pulkas iš 480 raitininkų ir du lengvosios artilerijos pabūklai.

Antrasis korpas, pulkininko Sierakauskio vadovaujamas, išvyko kelioms dienoms anksčiau, negu gen. Chlapovskio dalys, tikslu sekti gen. Sakeno diviziją, kuri buvo gen. Skžyneckio atskirta nuo rusų gvardijos ir priversta pasilikti dešiniajame Narevo krante. Šį korpą sudarė neseniai sudarytojo 18-jo pėstininkų pulko du batalionai (maždaug iš 1.500 vyrų), ir taip pat neseniai sudaryti du Plocko raitininkų eskadronai (250 vyrų) ir du artilerijos pabūklai. Šis korpas, vykdydamas savo uždavinį, laimėjo keletą pirmenybių prieš gen. Sakeną netoli Stavisko. Pulkininkas Sierakauskis tuomet nužygiavo į nedidelio Grajevo miestelio apylinkę, kur jis užėmė stiprias pozicijas ir laukė atvykstant gen. Gelgaudo korpo.

Trečiasis gen. Gelgaudo vadovaujamas korpas, būtent, antroji divizija, apleido Lomžos miestą gegužės 27 dieną. Korpą sudarė devyni pėstininkų batalionai (maždaug iš 4.500 vyrų), penki raitininkų eskadronai (iš 600 vyrų), 160 sapierių ir 24 patrankos.

Visų šių korpų jėgas sudarė:

artilerijos pabūklų	28,
pėstininkų	6.350,
raitininkų	1.300.

Be šių jėgų, išskirtų iš didžiosios armijos, Lietuvoje buvo susikūrę keli pėstininkų ir raitininkų pulkai, kuriuos minėsime tolimesnėje eigoje, ir kurie betgi nepradėjo tikrosios tarnybos iki Vilniaus kautynių.

Grįžkime dar prie didžiosios armijos (303—306 psl.). Gen. Vengierskio brigada, didžiausiu ryžtumu per 9 valandas išsilaikiusi savo pozicijose prieš žymiai didesnę jėgą, pavyzdingai atsipalaidavo nuo priešo nakties metu ir pasiekė didžiąją armiją. Gegužės 26 d. mūsų armija pasitraukė iš Ostrolenkos, persikėlė per Narevo upę ir užėmė naująją poziciją dešiniajame tos upės krante, priešais Ostrolenkos, palikdama tik iš dalies sunaikintą tiltą, kad rusų pėstininkai galėtų iš lėto keltis per jį. Kai kas galėtų paklausti, ar šios kautynės buvo reikalingos ir kodėl gen. Skžyneckis nežygiavo į Varšuvą, nes jis galėjo tai nekliudomai padaryti. Savo sprendimu jis siekė dviejų tikslų: 1) vilioti priešą šiuo naikinamuoju persikėlimu per Narevą ir tuo būdu

---

sandėlio ir štabo namo svarbesni daiktai.

Uostelyje prie Dangės stovėjo ir pajūrio policijos laivai. Juose taip pat matėsi sujudimas. "Partizano" vadas Tamašauskas, "Savanorio", "Vėjo", "Vilnies" ir kitų laivelių vyresnieji buvo susirinkę karo laive ir tarėsi kas daryti. Po to, kiek pamenu, porai vokiečių kilmės jūrų policininkų pasilikus krante ir atsisakius plaukti, policijos laivai užvedė motorus ir išėjo į marias, jūros link.

Mūsų laivo išplaukimas buvo jaudinantis. Krante prie laivų buvo susirinkę uniformuotų vokiečių ir keletas artimųjų, stovinčių tyliai, nežinodami kas daryti. Po skubių pasikeitimų keletu žodžių su jais, pradėtas atsitraukimas nuo krantinės, kur tiek dirbta, mokytasi, kurta, iš kur vasaromis tiek žmonių buvo išvežta į jūras, supažindinti su karo laivo mokymo darbu ir ateities planais, tinkamai Lietuvą pastatyti jūros valstybių tarpe..

Švilpukas ir laivo karininkų komandos neleido ilgai galvoti. Atsidūrę mariose, pažvelgėme į krantinę ir miestą... Krantinėje dar mojavo viena kita skarelė... Ant uosto laivų matėsi jau juodos uniformos. Nuo prekybos uosto krantinių į jūrą judėjo kapitono Monkevičiaus vadovaujamas "Panevėžys", berods, Krištupaičio "Kaunas", Kaminsko "Mariampolė", "Šiauliai", Marcinkaus vadovybėje, ir kiti laivai. Pamenu, stovėjau prie vairo. Kuršių marių ir Nemuno jungtinėje srovėje mūsų karo laivas laukė, kol išeis į jūrą prekybos laivai. Pagaliau baltabarzdis jūrų kapitonas Kaškelis įsakė duoti signalą paleisti abi mašinas pirmyn: "Prezidentas Smetona" sudrebėjo ir pasijudino į uosto angą.

Netcli stovinčio laivo kapitono padėjėjo Labanausko paklausiau: "Koks kursas, išėjus į jūrą?" "Į šiaurę!"— atsakė jis susimąstęs. Kiek vėliau ramiu, įtikinančiu balsu jis dar pridūrė: "Visvien mes čia vieną dieną dar grįšime..."

Sušilęs, prakaitą šluostydamas, tiltelyje tada pasirodė laivo inžinierius mjr. Darginavičius.

— Kur plaukiame? — paklausė jis vadą.

— Pažiūrėsim... — ištraukęs pypkę iš burnos, pratarė laivo kapitonas Kaškelis.

Kas toliau atsitiko su šiuo laivu be uosto — prisiminsime kitą kartą.

mažinti priešo jėgas; 2) šiuo būdu užimant generolą Dibičių, suteikti laiko gen. Gelgaudui saugiai apleisti Lomžą, pakeliui į Lietuvą (298 psl.).

20 SKIRSNIS

Lietuvos korpo operacijos. — Rajgrodo kautynės ir rusų Sakeno korpo sumušimas. — Pirmojo pasisekimo svarba. — Gen. Gelgaudas praranda laiką, keldamasis per Nemuną Gelgaudišky, ir leidžia priešui sutelkti savo jėgas Vilniuje. — Įžengimas į Lietuvą ir gyventojų sutikimas. — Maršalo Dibičiaus mirtis.

Gegužės 27 d. gen. Gelgaudo korpas, prie kurio buvo priskirti generolai: Rohlandas, Šymanovskis, Dembinskis ir pulkininkas Pientka, išvyko iš Lomžos ir pradėjo žygį į Lietuvą. Tos pat dienos vakare korpas pasiekė Staviską, žygiuodamas per Ščučiną ir Grajevą. Pastarajame mieste prie jų dar prisidėjo mažytis generolo, tada dar pulkininko, Sierakauskio korpas, kuris, kaip jau minėjome, buvo panaudotas sekti generolą Sakeną ir čia buvo užėmęs patogią poziciją. Šio korpo sudėtis jau buvo minėta.

RAJGRODO KAUTYNĖS

Šias kautynes aš padalinau į du skirtingus laikotarpius, pažymėtus dviem skirtingomis priešo iš eilės užimtomis pozicijomis.

Nagrinėjant pirmosios rusų pozicijos schemą, išsyk galima pastebėti, kad rusai neturėjo jokių žinių apie mūsų korpo atvykimą. Jie manė, kad tebeveikia tiktai prieš plk. Sierakauskio korpą ir buvo pasiryžę jį apsupti. Gegužės 29 d. rytą visas mūsų korpas, išvykęs iš Grajevo miestelio, sutiko rusų žvalgų būrius, prieš kuriuos tuojau išvyko ir mūsiškiai. Rusų kavalerija pradėjo trauktis. Mūsų voros iš lėto tęsė savo žygį, prieš save turėdamos plk. Sierakauskio jėgas, kaipc priekio apsaugą. Taip mes atvykome prie Rajgrodo ežero, priekinei apsaugai besutinkant tiktai nedidelius rusų raitininkų dalinius, kurie traukėsi mums artėjant. Ši santvarka buvo tiksliai numatyta, patvirtinant rusų generolo mintį, kad jam priešinasi tiktai plk. Sierakauskis. Pasiekus ežerą, mūsų priekinė sauga buvo apšaudyta rusų slapukų šaulių, pasislėpusių miške, anapus ežero, šalia plento. Plk. Sierakauskis gavo įsakymą susikauti. Jis pasiuntė į priekį savo judriąją kariuomenę, ant plento pastatė dvi patrankas, ir pradėjc apšaudyti mišką. Rusų pėstininkai tuojau pasitraukė iš miško ir leido jį užimti mūsų pirmosios eilės šauliams. Šiuo manevru rusai norėjo prisivilioti mūsų jėgas, kad galėtų jas pulti iš sparno ir apsupti, tam tikslui pasiuntę savo dalinius (a, b) į dešinę ir į kairę, kaip kad matyti iš schemos. Netrukus pagrindinės mūsų jėgos, gen. Gelgaudo vadovaujamos, pradėjo puolimą tarp dviejų ežerų. Stipri mūsų pėstininkų vora (c) puolė miško link į kairę, o antroji vora (d) į mišką dešinėje, siekdamos nublokšti priešą, jeigu jis būtų rastas užėmęs bet kurį mišką. Tuo pat laiku mūsų artilerija (e), keturiolika pabūklų, užėmusi poziciją paplentėje, priešais priešo artileriją (f), paleido ugnį. Visa mūsiškė kavalerija ir didesnioji pėstininkų dalis pasiliko centre, sudarydama stiprų frontą.

Įvykdžius šį manevrą, mūsų kairiajame sparne (A) netrukus buvo paleista smarki ugnis. Rusų centras (B), kentėdamas nuo mūsų artilerijos ugnies ir ištiktas netikėtumo nenumatytu mūsiškių jėgų stiprumu, pradėjo svyruoti. Tai buvo ženklas mūsų puolimui. Vadovaveęs artilerijai pulkininkas Pientka tuojau davė įsakymą pulti. Stipri trijų pėstininkų batalijonų vora pradėjo šaukti "valio" ir durtuvais puolė svyruojančias rusų voras. Tuo pat laiku gen. Dembinskis įsakė mūsų kavalerijai (g) atakuoti priešo kavaleriją dešinėje ir kairėje. Pirmasis Poznamo ulonų eskadronas gavo įsakymą veržtis į priekį ir pulti belūžtančias priešo gretas. Rusų eilėse kilo didžiausias sumišimas ir netvarka. Jie jau nebegalėjo trauktis, bet tiktai bėgti. Narsaus majoro Micielskio vadovaujamas šis ulonų eskadronas įvykdė tikrą žygdarbį. Jis įsiveržė į miestą drauge su rusų voromis, kapodamas bėgančius priešo karius ir paimdamas daug belaisvių. Šis eskadronas narsiai kovėsi miesto gatvėse, būdamas atviras priešo pėstininkų ugniai, ligi atvyko savieji pėstininkai. Šioje herojiškoje kovoje eskadronas neteko savo vado.

Skaitytojas leis man pateikti šio nepaprasto raitininkų žygio smulkmenų.

Tuo metu, kai rusų centras ėmė svyruoti, kavalerijai buvo duotas įsakymas be paliovos tęsti puolimą abipus plento, kad vis tai didintų priešo netvarką, kad pralaužtų jo frontą. Šioje kavalerijos dalyje buvo pirmasis Poznamo ulonų eskadronas, apie 80—100 vyrų. Eskadronas puolė rusų voras ir drauge su jomis įėjo į miestą, pilną priešo pėstininkų.

Toli gražu nenusimindami dėl didelės priešo jėgų persvaros, narsūs poznamiečiai pasiekė vis tolimesnes gatves ir tebetęsė puolimą visomis kryptimis. Tačiau rusų pėstininkai, dengdamiesi trobesiais, paleido smarkią šautuvų ugnį, kuri kaip kokia kruša krito ant šios narsios ulonų saujelės. Atrodė, jog nė vienas ulonų jau nebepaspruks. Mūsų raitininkams nebuvo įmanoma nei pulti į priekį, nei trauktis, nes gatvės jų priekyje buvo apšaudomos artilerijos, o priešo pėstininkų daliniai buvo jau susitelkę jų užnugaryje. Jiems dar beliko vienas kelias — siaura gatvelė, einanti iš miesto į kairę, ir ta pati buvo priešo užimta. Nebuvo kitos išeities, kaip tik prasilaužti kelią. Tad mūsų ulonai, sudarę iečių falangą, prasiskynė kelią per priešą ir pasitraukė iš miestelio. Čia žuvo ir narsusis majoras Micielskis.

Drąsūs poznamiečiai, jodami iš miesto ežero pakraščiu, kur pasitraukė dešinysis rusų sparnas, sudarė rusams įspūdžio, kad miestas buvo mūsų kariuomenės užimtas, ir jie, vaizduodamiesi atsidūrę tarp dviejų ugnių, ilgiau neabejodami, sudėjo ginklus juos persekiojusiai mūsų kariuomenės daliai.

Red.: Rajgrodo kautynių schema sek. numeryje.

(Bus daugiau)

☆

Mūsų kultūrinė talka

Vis daugiau naujų mūsų žurnalo bičiulių išrašo metinę KARIO prenumeratą savo artimiesiems, bičiuliams bei pažįstamiems, esantiems JAV kariuomenėje, kuopų daliniuose Vokietijoje, ar kur kitur išblaškytiems po tolimiausias pasaulio šalis. Be abejo, tai yra gražus, tradicinis mūsų dvasinių ryšių stiprinimo pasireiškimas, mūsų kultūrinė KARIO paramos talka. Pagaliau — anksčiau ar vėliau, kiekvienas mūsų karių norės turėti ir skaityti daugelio mėgiamą populiarųjį iliustruotą KARIO žurnalą.

Moterų Vienybės Valdyba New Yorke, įvertindama KARIO sėkmingai tęsiamą kultūrinį darbą, mūsų redakcijai atsiuntė **$15,** brangiam žurnalo leidimui paremti.

KARIO bičiulis Vladas Jakimavičius, Brockton, Mass., vėl atsiuntė $2, negalinčių užsimokėti prenumeratos fondui. Ši parama paskirta siunčiamai invalido Prano Valcuko prenumeratai apmokėti. (Apie šį vyrą skaityk šio nr. MARGŲJŲ LAIŠKELIŲ KARIUI skyrelyje).

Nuoširdi mūsų pagarba ir padėka visiems. **Redakcija**

LIETUVOS VIETINĖ RINKTINĖ 1944 METAIS

MOBILIZACIJA . . .

PLK. O. URBONAS

Pagaliau mobilizacijai pasiruošta, belieka ją tik paskelbti. Ir štai vakare, prieš mobilizacijos paskelbimą, gaunam Jeckeln įsakymą, kad visi pagal mobilizaciją pašauktieji vyrai skiriami, kaip padedamasis personalas, į "Luftwaffe". Jie bus išvežti į Vokietiją. Jei šaukimas, jau buvusiomis sąlygomis, neturėjo jokių perspektyvų, tai buvo visiškai aišku, kad dabartinio įsakymo akivaizdoje tikrai jau niekas nestos. Ir štai kada pasirodė mūsų pogrindžio organizacija: nepraėjus 24 valandoms po Jeckeln įsakymo gavimo, mūsų slaptoji spauda kategoriškai pareiškė: "Nei į vakarus, nei į rytus — nė vieno žmogaus!" Šiuo pareiškimu mobilizacija buvo palaidota.

Gegužės 8 d. prasidėjo mobilizacinis šaukimas. Kaip ir teko laukti, stojusiųjų pirmąją šaukimo dieną buvo, kiek atmenu, apie 14 vyrų visoje Lietuvoje, antrą dieną tas pat. Nepasisekimas visiškas, rezultatas lygus nuliui. Bet ši diena atnešė mums naujų netikėtinumų: štabe gautas jau prieš ilgesnį laiką pasirašytas ir, matyt, taip ilgai Hinzes štabe gulėjęs, Jeckeln raštas (kiek atmenu, tas raštas buvo Jeckeln pasirašytas balandžio 15 d.), kuriuo jis praneša generolui, kad "der Reichsfuehrer SS und der Polizei", įvertindamas savanorių, kurie paklausė šaukimo ir stojo į Vietinės Rinktinės dalinius, pasiryžimą, suteikia jiems garbę tapti SS ir policijos nariais. Nuo šios dienos batalionai galį būti pavadinti SS batalionais, visi kariai turį teisę nešioti vokišką uniformą ir vokiškus ženklus. Toliau nurodoma, kad komendantai pereina atitinkamų apygardų komisarų žinion ir visus nurodymus dėl jų dalinių panaudojimo gaus iš vokiečio karininko, kuris bus priskirtas apygardų komisarų įstaigoms. Dabar buvo viskas aišku. Kortos atidengtos, ir vokiečių tikrieji norai paaiškėjo.

Generolo ir jo štabo likimas nutylėtas, bet tas skirtumo nesudarė, nes, paverčiant mūsų batalionus į SS batalionus, tuo pačiu ir generolas virsta SS generolu.

Nepasakysiu, kad tas raštas padarė mums labai didelio įspūdžio. Paskutiniu metu mes taip jau buvome prie vokiečių šunybių pripratę, kad laukėm visko, o šis raštas kaip tik davė mums galimumo dabar galutinai su vokiečiais išsiaiškinti. Su generolu tarėmės: atitinkamai reaguoti, žinoma, reikalinga, bet kaip? Dar mūsų pasitarimo metu Hinze šaukia posėdį, kviečia generolą ir mane pas save. Nutarėm, kad generolui esamomis aplinkybėmis eiti į posėdį nėra reikalo. Eisiu aš vienas. Atvykęs pas Hinze jam pranešiau, kad generolas, gavęs aną raštą, nemato reikalo vesti dar bet kokias derybas ir atvykti į posėdį atsisako. Toliau pranešu, kad generolas yra pareiškęs, jog jis policijoj niekuomet netarnavo, tad nemano ir dabar pereiti šion tarnybon. Jis laiko savo vaidmenį baigtu ir štabą apleido. Iš savo pusės pareiškiau, kad aš esu tokio pat nusistatymo. Hinze pradėjo visokiais būdais įrodinėti, kad mes klaidingai supratę to rašto turinį, kad jei mums tas raštas iš tikrųjų yra visiškai nepriimtinas, jis apsiimąs tarpininkauti, kad raštas būtų atitinkamai perredaguotas arba visai atšauktas. Šis mano su Hinze pasikalbėjimas, tur būt, buvo vienas iš aštriausių. Turiu prisipažinti, kad jo metu aš nebesuvaldžiau savų, pastaruoju metu pertemptų nervų. Daug karčių teisybės žodžių teko Hinzei išklausyti, nes per daug akiplėšiškas buvo jo dviveidiškumas ir melas.

Kitą dieną Hinze vėl kviečia generolą ir mane į posėdį. Generolas vėl neina. Į jo klausimą, kaip eina vyrų šaukimas, atsakiau, kad nežinau, nes, perėjus apskričių komendantams apygardų komisarų žinion, rūpintis šiuo klausimu privalo jie, bet ne aš. Toliau jis klausia, ar komendantams to rašto turinys yra žinomas. Į tai atsakiau, kad mes nematom reikalo to rašto turinį laikyti paslaptyje. Čia jis pradeda mane pulti, aiškina, kad po vakar dienos man duotojo pažado mes neturėjom teisės viešai skelbti tokius dalykus; apgailestauja, kad Jeckeln pasirašė tokį raštą, nepasitaręs su juo, pakartotinai prižada, kad viskas bus sutvarkyta mums pageidaujama prasme ir reikalauja, kad mes tuojau atšauktume visus šiuo reikalu duotus mūsų įsakymus (faktiškai mes nieko nebuvom padarę, tik pasistengėm, kad to rašto turinys būtų žinomas mūsų visuomenei). Generolas man nurodė, kad tokiu atveju pareikalauti iš Hinze raštiško minėto rašto atšaukimo. Aš reikalauju — ir Hinze sutinka. Ir iš tikrųjų, jis atsiuntė į štabą raštą, kad anksčiau minėtas raštas laikinai neturi būti vykdomas.

Šios ir sekančios dienos — buvo tikroji Vietinės Rinktinės agonija. Generolas ir aš turėjome įtempti visas savo jėgas, protą ir nervus, kad, nenusileisdami vokiečiams pagrindiniais klausimais, laviruotume, išsisukinėtume, stengdamiesi išlošti laiko. Tačiau, turint reikalo su vokiečiais, mes nors žinojome, kas ir kur yra mūsų priešas; mes žinojome jų pagrindinį tikslą ir dažnai atspėdavom jų sekantį ėjimą. Tuo būdu mes galėjom iš anksto pasiruošti, apgalvoti mūsų veiksmus. Sunkiau buvo kovoti su savųjų intrigomis, kurios vis tirštesniu tinklu apguldavo mūsų štabą. Rinktinės vado konkurentas ir jo artimieji viešai

(Nukelta į 76 psl.)

MŪSŲ ŽUVUSIEJI IR MIRUSIEJI

A. A. PLK. VACLOVAS JONAVIČIUS

Šių metų kovo 9 d., 2 val. ryto, neatlaikęs širdies smūgio, staiga mirė ats. plk. Vaclovas Jonavičius.

Tai buvo netikėta ir skaudi žinia visai lietuviškai Adelaidės kolonijai, o ypač "Ramovės" skyriui, kurio nariu buvo ir a. a. pulkininkas. Labiausiai šis smūgis palietė jo mylimą žmoną ir dukrelę bei artimiausius gimines, nes dar prieš pat mirtį velionis buvo geriausios nuotaikos ir jokių ligos žymių nesimatė. Ir štai, penkių minučių būvyje kaip žvakė užgeso ant kpt. Z. Samuolio rankų.

A. a. pulkininkas, dėl savo takto, mandagumo, visada geros nuotaikos ir nuolatinio optimizmo, buvo gerbiamas ir mylimas visos kolonijos. Nors visuomeniniam darbe perdaug aktyviai nesireiškė, bet jo vertingi patarimai ir nuomonės vadovaujančių asmenų su malonumu buvo priimami dėmesin. Su savo šeima buvo gražiai įsikūręs vienam Adelaidės priemiesčių, nuosavame name. Dirbo fizinį, tačiau nesunkų, darbą.

Paskutinis atsisveikinimas su mylimu pulkininku įvyko kovo 10 dieną Cheltenhamo kapinėse, dalyvaujant velionio šeimai, giminėms, "Ramovės" skyriaus nariams ir gausiam visuomenės būriui. Paskutinius religinius patarnavimus atliko kun. dr. Jatulis. Naujai supiltas kapas buvo padengtas gėlėmis.

Velionis buvo gimęs 1887 m. gruodžio 3 d. Šventežerių kaime, Seinų apskrityje. 1909 metais baigė Suvalkų gimnaziją ir tais pačiais metais įstojo į Petrapilio universiteto teisių fakultetą, bet sausi teisės paragrafai neatitiko gyvo ir veržlaus Jonavičiaus būdo, todėl po trumpo laiko jau jį matome Vladimiro Karo Mokykloje. Caro Rusijoje į karo mokyklas galėjo patekti tik bajorų vaikai, bet, atrodo, kad Jonavičius greit ir nesunkiai įsigijo bajorystės pažymėjimą. Minėtą mokyklą sėkmingai baigė 1911 metais ir tuoj buvo paskirtas jaunesniuoju karininku į 55 artilerijos brigadą, kurios sąstate ištarnavo beveik iki 1917 metų rudens.

Pirmąjį pasaulinį karą praleido vakarų fronte ir už narsumą bei gerą vadovavimą buvo apdovanotas net šešiais aukštais karo ordinais, jų tarpe ir Šv. Jurgio 4 laipsnio ordinu. Karui vykstant istorinės Lietuvos žemėse, 2 kartus buvo sunkokai sužeistas ir nors privalėjo būti evakuotas ligoninėn, bet nesutiko ir vadovavo toliau savo baterijai. 1917 metais už pasižymėjimus kare buvo savo viršininkų pristatytas pakėlimui į pulkininko leitenanto laipsnį. Pilietinis Rusijos karas jėga įtraukė į savo sūkurį ir Jonavičių, bet po ilgų pastangų ir rizikos pavyko atsipalaiduoti nuo primestų pareigų ir vargais negalais pasiekti savo tėvynę, kur ištiestomis rankomis buvo sutiktas mūsų jaunos kariuomenės, kuriai taip trūko prityrusių ir aukštesnio laipsnio vadų.

Kariuomenės Štabas, kaipo artilerijos specialistą, tuoj skiria Karo Mokyklon, kur plk. Jonavičiui paveda dėstyti artilerijos dalykus jaunesniems ir vyresniems kursams. Nepoilgo pulkininkas Jonavičius kviečiamas į Artilerijos Štabą ir skiriamas artilerijos poligono viršininku. Jau 1924 m. skiriamas Artilerijos Viršininko padėjėju, kur dažnai tenka eiti ir Artilerijos Viršininko pareigas. 1925 m. keletą kartų tarnybiniais reikalais komandiruojamas į užsienį.

Kariuomenės vadovybė, įvertindama jo nuopelnus tarnyboje, tais pačiais metais pakelia į pulkininko laipsnį ir vėliau paskiria eiti 3 artilerijos pulko vado pareigas. Dar vėliau jį matome etatiniu V. D. Aukštųjų Karininkų Kursų lektorium, bet nuo 1927 m. vasario mėnesio galutinai atsiduoda mūsų jaunųjų karininkų rengimui Karo Mokykloje, kur ne tik lektoriavo, bet dažnai papildomai ėjo mokyklos inspektoriaus ir viršininko pareigas.

1932 metais spalio 4 dieną, dėl pervargimo nuo įtempto darbo, savo noru išeina į atsargą. Ir atsargoje būdamas nenutraukė ryšių su kariuomene. Ilgesnį laikotarpį dirbo ginklų užsakymo atstovybėje, vadovavo A. Panemunės ginklų fondo vajui, rašinėjo kariniais klausimais spaudoje ir kt. Velionis buvo apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmečio medaliu, 3 laipsnio Gedimino ir 3 laipsnio Vytauto ordinais.

Pirmos bolševikų okupacijos metu tik besislapstydamas išvengė deportacijos, todėl 1944 m. pasitraukė į Vakarus, kur dalinosi bendru visų tremtinių vargu ir gyvenimo sąlygomis. Australijos žemę laikė tik laikina prieglauda ir visada svajojo apie būsimą Didįjį Laisvės Žygį, kurio, deja, jam nebuvo lemta sulaukti.

Tikrai skaudžiai šią liūdną žinią pergyvens visi tremtyje esantieji kariai, o ypač jo buvę mokiniai, kurie visada jautė savo mokytojui didelę meilę ir pagarbą.

A. Levickis

Didžiai Gerbiamam ir mielam daugelio mūsų mokytojui

Pulkininkui Vaclovui Jonavičiui

Australijoje staiga mirus, jo mylimai žmonai, dukrai ir artimiesiems — nuoširdžiausia užuojauta.

8591 Lietuvių Darbo Kuopos Vadą (Vokietijoje)

Kapitoną M. Neimaną,

jo gilaus liūdesio valandoje, tremtyje netekus savo mylimos motinos, nuoširdžiai užjaučiame

KARIO REDAKCIJA

KARTĄ INDOKINIJOJE...

Legionierius veteranas

BRONIUS VRUBLEVIČIUS

Mano atmintyje, štai, vėl iškyla netolimos sunkių kovų dienos Indokinijoje. Tiesą sakant — ten beveik kasdien įvykdavo abiems kovojančioms pusėms nuostolingų kautynių. Tiek legionas, tiek priešas stengdavosi atsilyginti už nepasisekimus, ieškodami vieni antrųjų silpnų vietų, stengdamiesi užklupti netikėtai, klastingai ir žiauriai.

1947 metų ankstybą birželio rytą, Hock-Monk (Cochinchin) vietovėje, mūsų 13-oji brigada ir kiti kolonialiniai daliniai surengė didelę Vieth-Minh'ų medžioklę. Dar be dienos šviesos, apie 5 val. ryto — staigus įsakymas pasirengti žygiui. Greitai gauname ginklus, šaudmenis, maistą ir kitų kovos reikmenų. Po valandėlės — susirikiuojame ir laukiame. Mūsų 3-io bataliono vadas kpt. Br. visus kruopščiai patikrina, apžiūri sunkvežimius, sunkiuosius ginklus, ir duoda įsakymą tvliai sėsti į mašinas. Vengiama bet kokio triukšmo, kad neatkreiptume vietinių gyventojų dėmesio, kad priešo šnipai neatspėtų mūsų vadovybės sumanymų.

Ryto prieblandoje suurzgė mūsų sunkvežimiai. Žygio vora pajudėjo pirmyn. Šaltoka. Vėjas lengvai perkošė mūsų drabužius. Kiekvienas susikaupęs savyje galvojome: kur ir kaip? Ar pasiseks grumtynės

Po aštuonių kilometrų žygio visa mūsų vora staiga sustojo. Išlipę iš mašinų artėjome pėsti, paruoštais ugniai ginklais rankose. Mūsų uždavinys — apeiti priešą, persikeliant per upę ir balotą vietovę, ir užti stiprias itvirtintą lizdą — Nibinh, kurį gynė Vieth-Minh, drauge su ten užsilikusiais japonais. Įsakymas, ypač legione, lieka įsakymu: mes žūt būt turėjome prisiartinti prie priešo ir jį sunaikinti.

Jau švito. Visos mūsų mašinos pasiliko krvžkelėse bei ant plento. Prie sunkiųjų (12,7 mm kalibro) kulkosvaidžių tepasiliko tik apsaugos šauliai ir šoferiai. Mano dalinys, vadovaujamas jaun. leitenanto P., briste bridome per pelkes ir turėjome perplaukti pakeliui esančią upę, turinčią apie 7-9 metrus pločio. Ak, kiek vargo, rūpesčio ir juoku turėjome to perplaukimo metu Aš su leitenantu P. (jis vėliau žuvo nuo banditų), kaipo didžiausio ūgio vyrai, puolame į upę ir iriamės pirmieji. Iriamės viena ranka ir kojomis, o kitoje rankoje — aukštyn iškelti ginklai, kad nesušlaptu. Plaukimas pilna apranga — ne taip jau lengvas. Daugelis vyrų įvairiai nukentėjo: kas batą dumble palaidojo, kas šovinynus, maistą ar ką kita pametė vandenyje. Na, o mūsų vargšas leitenantas — atsisveikino savo mėgiamiausią foto aparatą, kuriuo darydavo nuotraukas panašių "medžioklių" metu. Labai jis jo gailėjosi, tačiau nebuvo nė valandėlės laiko ieškot upėje pamestų daiktų, nes turėjome skubėti pirmyn, vargais negalais persikėlę per upę. Mes buvome šlapi ir dumblini, lyg ančiukai... Dar laimė, kad priešas mūs nepastebėjo ir nešaudė...

Vos tiktai spėjome susitvarkyti, kaip staiga išgirdome pirmuosius šūvius: mūsų kaimynai jau pradėjo pulti priešo pozicijas. Puoliman įsijungiame ir mes. Priešas laikėsi labai atkakliai ir mums atsakė stipria ugnimi. Tas jo atsparos lizdas buvo iš tikrųjų sunkiai įkandamas riešutas. Vieth-Minh'ui vadovavo japonų karininkai, čia užsilikę dar nuo 2-io pasaulinio karo. Mums teko šauktis aviacijos pagalbos. Iš Saigono atskride keli lėktuvai priešo įsitvirtinimus apmėtė bombomis. Į mus prisiartinusius pylė kulkų ir granatų lietus. Užvirė tikras pragaras...

Tarp kitko, čia mus puolė ir gyvuliai — raguoti vietos buliai... Jie neapsakomai pikti ir labai nemėgsta europiečių. Tuo tarpu kai vietinių anamitų vaikai, — ganydami, ant jų net pajodinėja — besiartinantį baltąjį žmogų buliai tuojau puola ir vejasi. Šių kautynių metu mes jų nemaža nušovėm. Tą dieną labai nukentėjo ir mano kovos draugas, vengras J. P. Jį prisivijęs bulius baisiai pakratė savo metriniais ragais, perdurdamas užpakalinės mentės dalį (sužeistajam teko apie 5 mėnesius išgulėti ligoninėje...). Kol tą mūsų priešą pribaigiau — teko visą automato seriją jaučiui į galvą suvaryti...

Kautynių eigoje priešas panaudojo judrų manevrą, užpuldamas mūsų užnugarį — paliktąsias mašinas. Apsauga buvusi palikta persilpna. Po žiauriu nelygių grumtynių su mūsų kulkosvaidininkais, priešui pavyko pagrobti aštuonis sunkvežimius su kulkosvaidžiais (Gerai dar, kad mūsų gynėjai, iššaudę visus šovinius, išėmė kulkosvaidžių spynas ir jas išmėtė į krūmus, kad priešas čia pat nepanaudotų pagrobtųjų ginklų). Mūsų keturios mašinos buvo padegtos, o aštuoni legionieriai nužudyti. Laimei — dviem sužeistiesiems pavyko pasprukti. Jie tuojau pranešė apie nesekmę artimiausiam savųjų daliniui, kuris staigiai persigrupavęs puolė mūsų užnugarin prasiveržusį priešą, begrobiantį legionierių turtą ir žvėriškai bemėsinėjantį mūsų žuvusius draugus...

Po trumpų aršių kautynių, mūsų mašinos buvo atsiimtos dar ne visiškai sudegusios. Teko paskubomis rinkti sužeistuosius legionierius ir suteikti jiems pirmąją pagalbą.

Puldamas mūsų sunkvežimius, priešas turėjo sunkių nuostolių.

PRIETILTYJE

VLADAS RAMOJUS

(Tęsinys iš 2 nr.)

Berods, Didžiojo Ketvirtadienio vakaras. Sprogstantys municijos sandėliai muša į dangų didelius ugnies stulpus, kurie ryškiai išsiskiria iš viso ugnies potvynio, apėmusio miestą. Krentančios tonos plieno ir ginklų bei lėktuvų ūžimas įsijungia į bendrą harmoniją, kur žmogaus gyvybei, atrodo, ir vietos nebėra. Ateina vokiečiai. Išrikiuoja ir nurodo šią naktį vėl reikėsiantį atlikti darbą. Širdyse ir mintyse šermenų nuotaika. Iš šimto su viršum vyrų nei vienas nedrįsta juoko ar šiaip kokios kiaulystės iškirsti. Stovim galvas nuleidę ir klausomės vokiečio žodžių ir rūstaus plieninio ūžimo už pastato sienų. Staiga vienas septyniolikmetis jaunuolis, iš gimnazijos suolo patekęs Vokietijon, išeina priekin rikiuotės ir tvirtu, kiek drebančiu balsu pareiškia norą užsirūkyti. "Rūkyk"— neabejodamas atsako vokietis, žiūrėdamas tiesiai jaunuoliui į akis. Jis virpančiomis rankomis išsiima cigaretę ir užsirūko. Veidas smarkiai pabalęs, akys keistai žvilgančios.

Išeiname į ugnies ir plieno byrėjimo užkariautas gatves. Vienas paskui kitą darom perbėgimus nuo pastato iki pastato, kol pasiekiam aikštę prie jūros kranto. Pasirodo, dar čia nespėta apkasų iškasti. Juosvai raudonam fone tuoj pasipilia vyrų siluetai, ir raumenys ima plėšti pajūrio smiltis. Paskirus plotelius užsiėmę, kad būtume toliau vienas nuo kito, kad bomba ar sviedinys nepaklotų kelių iš karto. Ir... Ugnies nušviestoje aikštėje vienas sukniumba. Tuo metu iš augšto pasiutusiai ima birti skeveldros į aikštę, lyg rusai būtų užgirdę ar pamatę, kad čia juda gyvos būtybės. Tik po keletos minučių nuo vieno prie kito bėga žinia, kad ore sprogęs šrapnelinis artilerijos sviedinys atėmė Antano, to jaunuolio, kuris rikiuotėje prašėsi rūkyti, gyvybę. Keli kastuvai tuojau prarausė smiltis ir jomis užbėrė Antano kūną. Pirmoji lietuvio auka prietiltyje... Paskui pavieniai prabėjo draugai, paskubomis sumesdami poterį ir žiupsnelį smilčių, kurias pakilęs vėjas gal nuneš per marias į tėvynę, ir pabers ant jos laukų,— smiltis nuo tremtinio sūnaus kapo...

Rytui išaušus mes sugrįžome. Tik Baltijos mėlynajam fone paliko iš lentgalių sukryžiuotas kryželis, be jokio užrašo, vienišas ir nykus...

Statomės tiltą į jūrą

Didžiojo šeštadienio pavakarys. Miestas jau galutinai bolševikų užimtas, ir uoste, kuriuo jau nebesinaudojama, bereikšmiai ginasi paskutiniai vokiečių kariai. Likusioji kariuomenė, kuri daugiausiai ne kovos, bet pagelbinė, dar išlikę darbininkų brigadų likučiai, suvaryti į siaurą žemės ruožį, įsikišusį į jūrą šone miesto. Pajūriu tęsiasi status šlaitas, kur, išsikasę bunkerius nuo kulkų ir skeveldrų, slepiasi gyvieji. Mes slėptuvę pasirinkę viename mūriniame pastate ant pat jūros kranto. Jūroje matyti transportinių laivų, bet jie stovi toliau. Priešaky seklu ir laivai negali priplaukti. Uostui kritus, jie stovi jūroje be darbo, nors nuo iškyšulio kranto begalės akių žiūri į juos, lyg į angelus. Ne vieno lietuvio nervai visiškai pakrikę, jų veiksmuose pamišimo žymės. Rodos, dviejų netekome atsitraukdami iš miesto. Nervus ramindami alkoholiu, jie visai pasilakė ir pasiliko. Už puskilometrio nuo mūsų, kur iškyšulys susilieja su Gottenhafeno žeme, pro dūmų tarpus pasirodo plazdančios raudonos vėliavos. Šiaip, kiek akys užmato, visame plote parudavusi žolė, duobės, kareivių ir arklių lavonai, mašinų griaučiai. Ir pavasariniai saulės spinduliai nebepajėgia prasimušti pro dūmus ir šiluma apiberti mirusios žemės.....

Sutemus, kada jau įmanoma bent kiek judėti, pagal įsakymą iš augščiau, atsirandame už poros kilometrų giliau iškyšuly ir, įjungti į didelę įvairių tautybių žmonių brigadą, ardom kanalizacijos tinklą, velkam didžiulius geležinius vamzdžius ir juos gramzdinam vis tolyn ir gilyn į jūrą. Dirbam pasiutusiu tempu, sukaupę visas turimas jėgas, nes širdyse dar švysteli maži vilties spindulėliai. Gal su Kristaus prisikėlimu ir mums stebuklas nušvis... Nuo artilerijos ir minosvaidžių ugnies apsaugo augštas pajūrio šlaitas, ir sviediniai virš galvų lekia į jūrą. Tik naktiniai lėktuvai, pastebėję naujai atsirandantį svarbų taikinį, po pusvalandžio apsėja mus bombomis. Dirbančiųjų gretos kiek praretėja, pakrantėje girdėti vaitojančių ir mirštančiųjų šauksmai. Tik ne lietuvių, kuriuos taip ryškiai saugo Viešpaties ranka. Ir gal todėl, kad ne vienas jų, tempdamas vamzdžius ar juos gramzdindamas į jūrą, kalba maldas ir mintyse klūpo tėviškės bažnyčiose tarpe savo artimųjų, beklūpančių prie Kristaus karsto ir belaukiančių Jo Prisikėlimo...

Išaušus Velykų rytui, tiltas jau pasiekęs laivams reikiamo gylio. Iš jūros atsisuka laivai, iš bunkerių pradedami nešti sunkiau sužeistieji.

Turtingas būsiu arba žūsiu...

Juodais dūmais apsitraukusi ir nuo viską naikinančios ugnies įkaitusi Velykų diena. Siauru iškyšulio rėžiu bolševikai kas valanda vis pasistumia gilyn ir jo belikę 2-3 kilometrai. Už jų susilieja jūra ir į tolius rieda mėlyni plotai su švyturiais, žuvėdromis...

Augštoko ūgio, stambaus kūno sudėjimo zarasiškis Pranas nerimsta mūrinio barako požemyje, kur slepiasi daugiausia vyrų. Jis pakyla į pirmą aukštą, kur "drąsuoliai", pasieniuose susigūžę, kvėpuoja parako pritvinkusiu oru. Pro kiaurus langus

Mūsų gynėjai laikėsi iki paskutinio šovinio, kol priešo kulka perverdavo krūtinę...

Pagaliau, po sunkaus ir karšto ištiso mūšio, įtvirtintas priešo lizdas buvo paimtas. Vaizdai buvo neregėtai žiaurūs, su daugybe nukautųjų ir sužeistųjų. Paimta nemažai ir belaisvių. Nors ir kaip norėjome — nė vieno gyvo japono belaisvių tarpe nebuvo. Kurie nežuvo kautynėse — nusižudė peiliu į vidurius... Vietiniai-anamitai yra daug bailesni, ne tokie fanatiškai narsūs ir gudrūs, kaip kad japonai.

Pagaliau, surinkę sužeistuosius, žuvusius ir belaisvius, mes slenkame stovyklos link. Grįžtame purvini, suplyšę, kai kurie net basom kojom. Žvgiuojame pėsti, nes mašinos apdegusios arba sugadintos. Iš nuovargio ir pykčio keikiame šį nelaiminga Azijos kraštą. klausdami save, už ką mes čia turime kentėti ir aukotis?... Kodėl mes lietuviai nežvgiuojame Tėvynės laukais prieš prakeiktus raudonuosius Lietuvos "išlaisvintojus"? Kodėl neuždainuojame savose gretose: "Vėliavos iškeltos plakas. Renkas vyrai, žvgis bus!.." Mes tuo tarpu klampojame pelkėtais svetimaisiais laukais, toli, toli nuo savo Tėvynės Lietuvos...

LIETUVOS VIETINĖ RINKTINĖ...

(Atkelta iš 72 psl.)

puolė, kaltindami mus bendros padėties nesupratimu ir mūsų "siauru, lietuvišku nusistatymu".

Štabą aplankydavo įvairūs žmonės. Pasikalbėjimuose su atskirais karininkais jie stengdavosi išaiškinti bei nurodyti šių laikyseną, jei, kaip jie sakydavo, vieną dieną generolas ir aš būtume suimti, o Vietinės Rinktinės priešakyje būtų pastatyti kiti žmonės. Ir jei galų gale šis jų sumanymas nebuvo įvykdytas, jei ne tik generolas ir aš, bet visas štabas buvo suimtas, tai turi būti paaiškinama tuo nepaprastai griežtu pasipriešinimu, kurį čia sutikdavo visi šie "parlamentarai". Man nėra žinoma beveik nė vieno mūsų karininko, kuris, išklausęs tokių samprotavimų, nebūtų pareiškęs, kad jis atsisakąs dirbti su kuo nors kitu, kuris dristų intrigomis pakeisti gen. Plechavičių. Po mūsų suėmimo ne tik dauguma batalionų, bet ir beveik visi komendantai, išsiskirstė, pasišalino.

Taigi, šiomis pastarosiomis dienomis generolas buvo susinervinęs, o be to ir nevisai sveikas. Jis nutarė išvykti kelioms dienoms į provinciją, kad šiek tiek pailsėtų, sukauptų jėgų tolimesnei kovai. Šeštadienį, tai buvo gegužės 13 diena, rytą gaunu gen. tarėjo Kubiliūno pakvietimą. Paskirtą valandą ateinu. Kubiliūnas man kalba apie susidariusią padėtį, nurodo savo pastangas būklei sušvelninti ir pasiūlo šį projektą: mūsų štabas papildomas antruoju štabo viršininku, kuris skiriamas vien mobilizacijos reikalams. Jis tvarko visus šiuos reikalus, būdamas už juos ir atsakingas. Tuo tarpu generolas ir aš, paėmę iš štabo dar vieną kitą karininką, išvykstam į Rytų Lietuvą ir perimam visų ten esančių mūsų batalionų (dviejų pulkų) operatyvinį vadovavimą. Žinoma, visas šis reikalas turis būti atitinkama forma nušviestas spaudoje. Tam tikslui Kubiliūnas jau parengęs ir mano būsimąjį pasikalbėjimą su spaudos atstovais. Jį man ir perduoda. Iš tikrųjų gaunu iš jo, jo paties ranka rašytą, ištisą straipsnį.

Į mano klausimą, ar ši kombinacija vokiečiams yra žinoma, gaunu atsakymą, kad ne tik žinoma, bet ir aprobuota. Kubiliūnas mane įtikinėja, kad tai esanti vienintelė išeitis iš susidariusios būklės, įrodinėja, kad aš privalau įtikinti generolą, kad jis duotų savo sutikimą. Pažadu, kad su generolu šiuo reikalu kalbėsiu, kad dabar nieko negalis pasakyti, nes šis reikalas mums esąs visiškai netikėtas, ir mes turime jį rimtai apsvarstyti. Taip ir atsisveikinau.

(Pabaiga sek. nr.)

PADĖKA P. A. LIEPINAITEI

Nuoširdus ačiū Jums už prisiųstus KARIO žurnalo numerius. Taip netikėtai mane aplankė KARYS, apie kurį visiškai nežinojau, kad šis žurnalas ir dabar leidžiamas.

Bevartydamas KARIO lapus, aš radau daug ir vertingų straipsnių, kurie sustiprino mano lietuviškumą. Stengsiuos kaip nors žurnalą gauti dažniau, tik nežinau kokiu būdu. Būčiau labai dėkingas, jeigu kas nors man atsiųstų bent vieną kitą KARIO numerį.

Geriausi linkėjimai KARIO skaitytojai p. Aldonai Liepinaitei!

Leg. Vytautas Ričkauskas
Mle—72573,
2/3e R. E. I. 5em Cie
S. P. 5 3342, T. O. E.
Indo-China, Tonkin-Hanoi.

---

mato degančio miesto ir kitokių gėrybių sandėlius, nori lėkti šio to dar pasimedžioti. — Liaukis, nes kailį padžiausi! — perspėja draugai. — Turtingas būsiu arba žūsiu, — atkerta jis ir pasileidžia per aikštę, kur tik mašinų griaučiai ir kareivių lavonai. Viršum ūžia lėktuvai, atokiau taip pat monotoniškai ir atsibodusiai tebeūžia visas fronto pragaras. Kambaryje pas vyrus užuosti anodijos, nes ne vieno blaivus protas nebepakelia klaikiosios buities.

Po valandėlės Pranas grįžta su grobiu sveikas ir žvalus. Veide dalelė džiaugsmo ir šypsenos. Jis stovi vidury patalpos, ir tai mes iš pasienių gerai matome. Išsiėmęs iš kuprinės cigarų dėžę bando praplėšti. Sviediniai už sienų sproginėja kaip sproginėję, vieni arčiau kiti toliau. Ne, jis mūsų cigarais nebepavaišins... Dėžė iškritus. Iš širdies sruvena kraujas, o jis guli aukštielninkas. Staigią ir lengvą Prano mirtį mes iš arti matėme. Sviedinio skeveldra, įlėkusi pro langą, pataikė tiesiai į širdį, ir jis, pusę žodžio tespėjęs ištarti, mūsų akyse amžiams užsimerkė. Jo akys neberegės gelsvai mėlyno Zarasų kampelio, jo kojos nebejmins šiltų brydžių tėviškės apylinkių paežerėse... Nebesupylėme nei po žiupsnelį smilčių ant jo kapo, nes tai buvo nebejmanoma. Tik Baltijos bangos, atsirėmusios gal ir iš ano išsvajoto kranto, putomis šlakstė paskubomis kelių draugų supiltą kapą...

Vakare mūsų pastatytu tiltu jau nebesinaudojama. Priešas spėjo dar gilyn pasistumti. Vėl 200—300 m atgalios, kur randasi dar vienas ir paskutinis tiltas. Čia didžiulė kariuomenės kamšatis, panika ir ypač baisus sužeistųjų, besiraitančių po sveikųjų kojomis, vaitojimas. Minos pašėlusiai taikliai krenta į paskutinį plotelį. O plieno maurojimas, lyg liūto nasrai, kas akimirka, rodos, vis artėja. Neišskirti, kas pistolietu nusišauna, ką nušauna ar susprogdina. Tiltą užstoję lauko žandarai šauna kiekvieną, savo jėgomis bandantį prasimušti ant tilto ar paskui į laivą. Teleidžiama pranešti tik sužeistuosius. Bet kas su jais prasiveršpro kareivių mases. Mes lietuviai tvirtai susikabinam rankomis, ir sudarę kietą grandinę, žvėrišku įnirtimu skverbiamės per minią prie tilto, nes prieš akis didžioji dilema— g y v e n t i a r m i r t i, o laukti laiko nebėra...

— — — — — —

Brėkštant — sustaugia laivo sirenos. Laivas atsiplėšia nuo tilto ir suka gilyn į jūrą. Krante pasilieka kareiviai, vaitojimas, šūviai ir mirtis. Krante pasilieka dviejų bendro vargo draugų lietuvių kapai. Virš jūros keliasi aušra, o širdyse viltys — vėl sugrįžti, g y v e n t i...

Iliustruotasis KARYS

NR. 2 KOVAS-MARCH 1952 M.

Lietuvos mokomasis karo laivas "Prezidentas Smetona" Baltijos vandenyse

✲

Mūsų jūreivių dalinys kariuomenės ir visuomenės šventės iškilmėse Kaune 1938 m.

Lietuvos Universiteto 30 metų sukaktis

Šiemet sukanka trisdešimt metų nuo Nepriklausomos Lietuvos Vytauto Didžiojo Universiteto įsikūrimo. Šią reikšmingą sukaktį tinkamai paminėti New Yorke gyveną lietuviai akademikai rengiasi iš anksto. Jau yra sudarytas minėjimui ruošti Komitetas, kurio pirmininku išrinktas prof. V. KANAUKA. Minėjimą numatoma suruošti gegužės mėn. (Šio mūsų žurnalo numerio viršelyje — V. D. Universiteto didysis antspaudas).

☆

Kairėje — Universiteto rūmai Vilniuje. Žemiau — KĘSTUČIO ZAPKAUS piešiniai, Madona ir "Laukia mamytės" (aliejus). Jaunas, 13 metų, menininkas gimė 1938 m. balandžio 22 d., Dabkinės dv., Mažeikių apskr. Kęstučio tėvas yra žuvęs Lietuvoje kaip partizanas. Pasitraukęs iš Lietuvos, su motina gyveno Vokietijoje, o 1947 m. atvyko į JAV.

Mokykloje pagarsėjo kaip geras piešėjas, jau pereitais metais laimėjęs garbės premiją. Šiemet vėl laimėjo I-ją premiją — du auksinius miesto raktus — ir aukščiausią pagyrimą Hartford aukšt. mokyklų piešimo konkurse. Dabar jis galės dalyvauti visos Amerikos mokyklų meno konkurse. Sėkmės gabiam partizano sūnui! ATEITIES klišės.

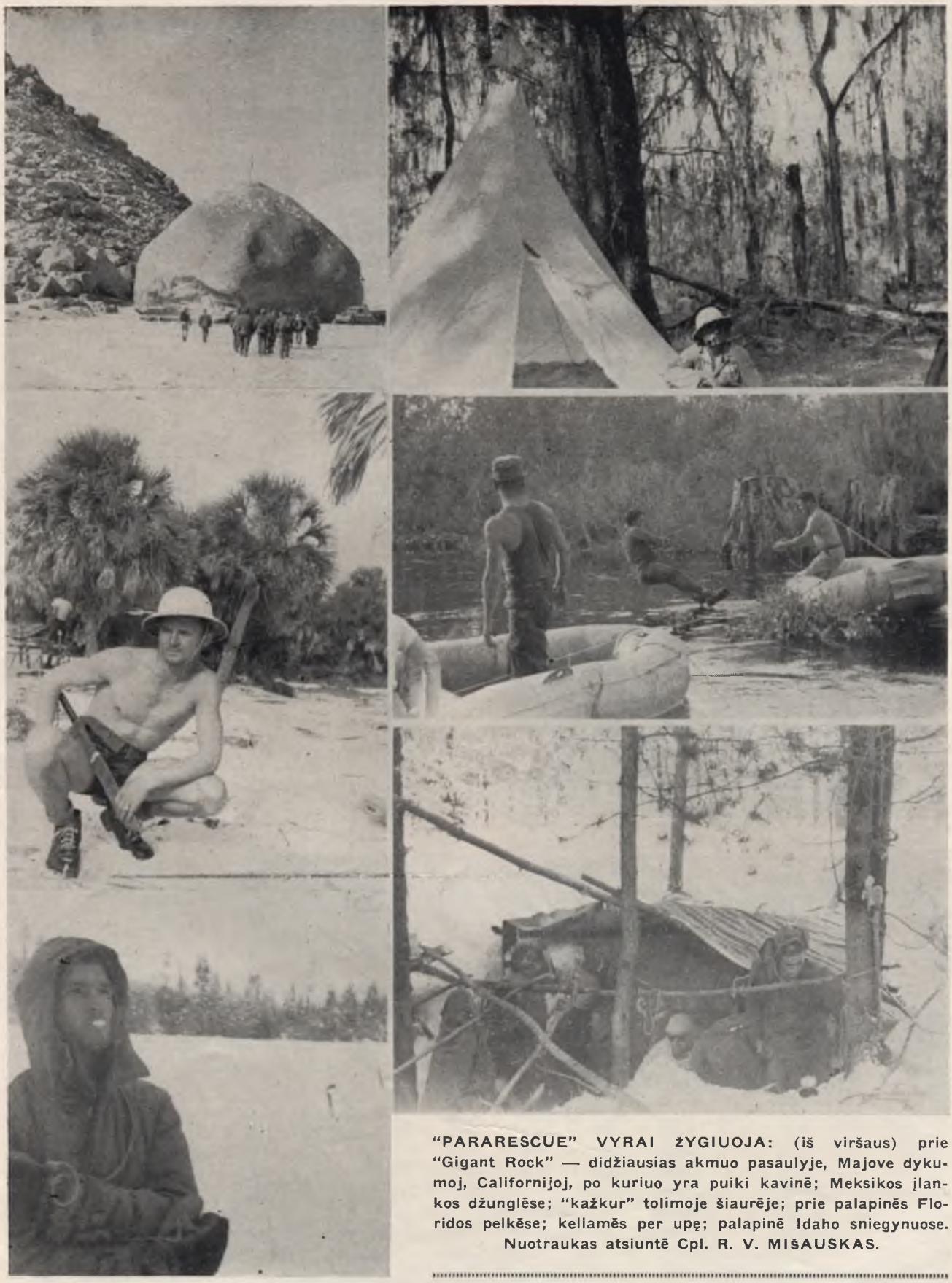

"PARARESCUE" VYRAI ŽYGIUOJA: (iš viršaus) prie "Gigant Rock" — didžiausias akmuo pasaulyje, Majove dykumoj, Californijoj, po kuriuo yra puiki kavinė; Meksikos įlankos džunglėse; "kažkur" tolimoje šiaurėje; prie palapinės Floridos pelkėse; keliamės per upę; palapinė Idaho sniegynuose. Nuotraukas atsiuntė Cpl. R. V. MIŠAUSKAS.

Menas galingas . . .

Mūsų nuotaikingųjų dainininkių ir šokėjų būrelis Kanados metinėje parodoje.

New Yorko tunto skaučių paukštytės duoda įžodį šv. Kazimiero šventės proga, Lietuvos, Amerikos ir skautų vėliavų akivaizdoje.

P. Labanausko nuotr.

Operetės Choras, Brooklyne, N. Y., vadovaujamas nenuilstančio Lietuvos kariuomenės veterano Mykolo Liuberskio.

Trisdešimt metų

A. MERKELIS

Šių metų sausio 31 d. sukako 30 metų, kai laikinojoj Lietuvos sostinėj Kaune buvo įsteigta Lietuvių Rašytojų ir Žurnalistų Sąjunga. Tai pirmoji lietuvių plunksnos darbininkų organizacija.

Tiesiant kelią Lietuvos nepriklausomybei ir pirmaisiais nepriklausomybės metais lietuvių profesionalų žurnalistų nebuvo. Laikraštininkais daugiausia buvo rašytojai ir visuomenininkai. Tad ir kuriant pirmąją plunksnos darbininkų organizaciją, jon norėta sutelkti Lietuvos rašytojus ir žurnalistus. Latviai, berods, visą laiką turėjo ir dabar tebeturi bendrą rašytojų ir žurnalistų organizaciją.

Lietuvių Rašytojų ir Žurnalistų Sąjunga gyvavo ligi 1929 metų. Tais metais ji suskilo į dvi savarankiškas organizacijas: Lietuvos Žurnalistų Sąjungą ir Lietuvių Rašytojų Draugiją. Tuo būdu šiais metais savo organizacijos 30 metų gyvavimo sukaktį mini ne tik lietuviai žurnalistai, bet ir lietuviai rašytojai.

Organizacijos gyvenime trisdešimties metų amžius yra reikšmingas, ir jei organizacija gaji, ji per tą laikotarpį ne tik išryškina savo veidą, bet ir tautinėje kultūroje palieka ryškių pėdsakų. Lietuvos Žurnalistų Sąjunga savo 30 metų veiklą negali pažymėti didžiais žygiais ir dėl to jos kaltinti nereikėtų. Juk žurnalisto darbas reiškiasi ne organizacijoje, o spaudoje, ir čia lietuvių žurnalistų nuopelnų, manau, niekas nedrįs ginčyti.

Lietuvos spauda buvo kuriama sunkiomis sąlygomis, o nelengvas jos gyvenimas buvo ir nepriklausomoje Lietuvoje. Lietuvos spaudą kūrė ir daugiausia joje bendradarbiavo savanoriai idealistai. Tiesiant kelią Lietuvos nepriklausomybei, daugiausia buvo galima veikti per spaudą. Tad kas sielojosi savo tautos kultūros išlaikymu ir ugdymu, kas siekė savo tautai laisvės, tam spauda buvo artima, ir jis negailėjo jai aukų.

Nepriklausomoje Lietuvoje žurnalistus organizuotis skatino ir vertė reprezentaciniai ir profesiniai reikalai. Reprezentaciniai reikalai — daugiausia palaikymas santykių su kimyninių tautų žurnalistais — buvo tvarkomi sėkmingiau, nes jais daugiau domėjosi ir juos rėmė vyriausybė. Tačiau pagrindinis Žurnalistų Sąjungos tikslas buvo profesiniai reikalai: ugdyti žurnalistų solidarumą, draugiškumą ir profesinę etiką; rūpintis jų moraliniais bei materialiniais interesais ir jų teisine būkle; tobulinti spaudą, kad ji būtų doros, kultūros ir žmonių gerovės ugdytoja. Šį pagrindinį sąjungos tikslą įgyvendinti buvo sunku ir jo siekiant nuolatos buvo susiduriama su įvairiausiomis kliūtimis, kurias nugalėti sąjunga dažnai būdavo bejėgė.

PULGIS ANDRIUŠIS, laimėjęs Rašytojų Draugijos šių metų literatūros premiją — 1500 dol.

Spauda daug lėmė lietuvių tautos kovoje dėl savo tautos kultūros ir laisvės, spauda buvo didysis visuomeninis bei kultūrinis veiksnys nepriklausomoje Lietuvoje. spauda ir šiandien yra mūsų galingasis ginklas, kuriuo įstengsime prasiskinti kelią į Lietuvą ir vėl atkurti jos nepriklausomą valstybę. Juo mūsų spauda bus stipresnė ir tobulesnė, juo mūsų laisvės ginklas bus galingesnis. Tad ir šiandien savąja spauda rūpintis įpareigotas kiekvienas lietuvis, kuriam brangi savos tautos laisvė, ir jos kovą jis yra pasiryžęs visokeriopai remti.

Spaudą kuria, ją ugdo ir tobulina daugiausia tie, kurie joje bendradarbiauja, t. y. žurnalistai. Nuo jų profesinio pasiruošimo ir profesinio solidarumo, draugiškumo bei profesinės etikos jautrumo pareina spaudos tobulumas. Kur laikraštininkų (laikraščius redaguojančių ir juose rašančių) menkas profesinis pasiruošimas, kur visiškai nepaisoma profesiino solidarumo, draugiškumo ir etikos, ten spaudai sunku siekti savo didžiųjų tikslų. Spaudai siekti savo didžiųjų tikslų, be kitko, daug padeda laikraštininkų organizacijos.

VOKIEČIAI APIE VASARIO 16-JĄ

"SCHWEBISCHE ILLUSTRIERTE"

Stuttgarte išeinantis iliustruotas savaitraštis nr. 6 jau pirmąją vasario mėn. savaitę davė platų, gausiai iliustruotą straipsnį **"Partisanen in Litauen"**, pabrėždamas, kad tokį pranešimą jis skelbiąs kaipo pirmas pasaulyje laikraštis.

"DARMSTEDTER ECHO"

Vasario 16 laidoje deda paties vyriausiojo redaktoriaus Hans J. Reinowski vedamąjį straipsnį "Litauen", jį pradėdamas:

"Kaip tik šiuo metu, kai sprendžiami Europos likimo klausimai, nepalaužiami Lietuvos antibolševikiški partizanai, pasislėpę savo krašto neprieinamuose miškuose ir jų likimo draugai, vakarų pasaulyje išsklaidytieji tremtiniai, švenčia ir mini laisvės ir nepriklausomybės dieną, liūdi, ją praradę sovietų Rusijai."

Straipsnį jis baigia:

"Mums, vakarų vokiečiams, pradedantiems naujos valstybinės laisvės ir nepriklausomybės laikotarpį, Lietuvos liūdesio pilna minėjimo diena turėtų būti įspėjimo ir įsipareigojimo diena."

"DONAU-KURIER", Ingolstadt, vasario 19:

"Lietuviai švenčia tautos šventę". Kaip visame vakarų pasaulyje, taip ir Ingolstadte, lietuviai švenčia prieš 34 metus atgautos nepriklausomybės šventę. Jų čia yra stipri grupė, nors 60,000 Vokietijoje po karo pabaigos buvusių lietuvių jau išemigravo, daugiausia į JAV, kur dabar gyvena virš vieno milijono lietuvių. Lietuvos valstybė savo nepriklausomybę apgynė nuo Rytų per šešis šimtmečius. Neužmirština yra lietuvių pagalba tūkstančiams Rytprūsių pabėgėlių, kurie rado prieglaudą šiame bolševikų priespaudoje kenčiančiame krašte."

(Iš "P. L. B. Vokietijos Krašto V-bos Informacijų", kovo mėn.)

JONAS NOREIKA

(Tęsinys iš 2 nr.)

Kiti du iš trijų narsuolių trejuko — Diržys Jonas ir Gražutis Mykolas — buvo lietuviškų kaimų vaikai. Nė vienas jų savo patyrimu negalėjo lygintis su Trinkūnu. Jų praeitis buvo pilka ir paprasta, kaip ir daugumos to laiko lietuvių, per karą likusių savo žemėje.

Diržys buvo vyriausias sūnus gausioje bežemio šeimoje. Jauna jo motina augino jį, apsupusi visu įmanomu rūpestingumu. Per kokį vargą Diržiai kapstėsi į gyvenimą, tik jie vieni žino. Pusnuogiai, alkani, sušalę, panašūs į urvinius žvėrelius, spausdavosi jie vienas prie kito, norėdami nors kiek apšilti. Žiemos šalčiams užėjus, menkai kūrenamoje trobelėje užšaldavo vanduo. Geri kaimynai atnešdavo jiems: kas duonos kąsnelį, kas truputį mėsos ar pieno lašą. Taip ir augo jie, kaip žolė ant uolos išdygusi.

Jonukas pasijuto geriau, kai išėjo tarnauti. Vos septintus metus eidamas, jis išėjo iš namų ir per penkiolika metų tarnavo įvairiose vietose. Motinos naštą jis pirmasis ėmė šiek tiek lengvinti, visą savo metinį uždarbį jai atiduodamas. Jo tėvas, persigėręs, mirė karui prasidėjus.

Žmonėse bebūdamas, Diržys augo į liekną, tvirtą vyrą, ir viso jo gyvenimo didžiausiu rūpesčiu buvo motina. Jis neužmiršo kūdikystėje patirto vargo, neužmiršo, kad, jam išeinant tarnauti, motina likosi su trimis už jį mažesniais vaikučiais. Ir jo širdį dažnai sugeldavo, kad jis toks neturtingas ir nedaug kuo tegali jai padėti. Karui užėjus, motinos vargai dar labiau pasunkėjo. Kad ir nekoks buvo tėvas, bet vis šį tą padarydavo, padėdavo, nors žiemą žabų iš miško parinkęs parnešdavo, ir jai sergant šiek tiek padėdavo. Sirgo ji dažnai. Keturiolika vaikų atitrūko nuo jos širdies, kiekvienas jos sveikatos dalį atimdamas. Vieni gimė, kiti mirė, tretieji sirguliavo, ir motinos ausys per dienas būdavo pilnos širdį plėšiančių raudų. Paskui staiga sudrebėjo langai, susvyravo medžiai, ir gaisrų pašvaistės nušvietė dangų. Baimėje sustingo išvargusios motinos akys, o maži vaikai klykdami susispietė apie ją.

— Karas! Karas!!!

Sunkūs patrankų sviediniai krito aplinkui, iš šaknų drebindami žemę, krauju pasruvo dangus, ir nelaiminga motina nežinojo sekundės, kada į jos menką lūšnelę atklys plieninis kamuolys ir sprogs, užmušdamas jos kūdikius. Nespėjo ji nė apsiprasti su aplink siaučiančia mirtimi, kai mirė jos vyras — Jono tėvas.

Karo audra siautė vis labiau siuntančiu smarkumu, o našlė motina tarp granatų skeveldrų rinko nulaužytas šakas kurui, iš sumintų laukų varpas ir bulves maistui. Apie motiną Jonas galvojo dažnai ir jo širdį gelte gėlė, kad neturi kuo jos kietą vargą nušluoti. O kai išgirdo, kad lietuviai savo žemę išvaduoti renkasi, nušvito viltimi. Savo šeimininkui kepurę kilstelėjęs, pustekinis parbėgo pas motiną, apkabino ją ir pasakė:

— Daugiau tau vargti nereikės!

Motina, nesuprasdama jo žodžių, neramiai žiūrėjo į jo akis.

— Mes žemės gausime! Savo žemę turėsime!

— Kas gi duos, vaikeli? Juk matai, kad pinigų neturime.

— Be pinigų duos! Atkariausime!!!

Liūdnai žiūrėjo į jį motina ir nesuprato, ką nori jos vyriausias sūnus pasakyti.

— Lietuviai renkasi priešus išvyti. Išvysime, atsiimsime, ką jie iš mūsų atėmė, ir žemė bus mūsų.

— Jau tik tu, vaikeli, neik ir nesidėk prie nieko, pražūsi.

— Nepražuvau ir nepražūsiu, mama. Eisiu! O kas, jei ir žūsiu?!

Atsisveikino ir išėjo į savanorius, raudančią motiną palikęs.

Paskutinysis iš kovose pakrikštytų "Trijų velnių" buvo Gražučių vienturtis Mykolas. Ir jis buvo savanoris. Prieš tėvo ir motinos valią jėga ištrūko iš namų. Okupantų paniekinimai taip įgrįso, kad jis būtų pasmaugęs kiekvieną iš svetimo krašto atėjusį klajūną. Ne iš kitų buvo girdėjęs, o pats savo akimis matė, kaip atimami arkliai, išvedamos karvės, išpilami grūdai, rekvizuojamos kiaulės, avys ir net likusieji paukščiai suskirstomi į tuos, kurie deda kiaušinius, kurie nededa, kurie su kiaušiniais ir kurie be kiaušinių. Nei žingsnio iš namų be leidimo, nei žodžio su draugais lietuviškai. Visas gyvenimas ne tau, o kažkokiems bastūnams, iš kito pasaulio krašto atėjūnams, turėjo priklausyti. Ir kodėl? Kuo jie geresni? Gal gi jie po dvi galvas nešioja? Ne! Vien dėl to, kad jų, tų bastūnų širdys plėšresnės, vien dėl to, kad jie iš svetimo gero gyventi nori. Ir panūdo Mykolui išlieti per visą jaunystę kentėtą okupantų paniekinimą. Laisvės troškimas sukilo jame viską griaunančia jėga, ir nei motinos maldavimai, nei tėvo įspėjimai nebegalėjo jo sulaikyti.

— Gana! Ir mes žmonės! Ir mes galime gyventi, kaip visas pasaulis gyvena! Mes ne vergai! Geriau mirtis, negu toks gyvenimas!

*

Tai šitaip susirinko trys narsūs vyrai ne maldauti, ne nusilenkti, o reikalauti ir įsakyti; kruvinon kovon stoti ir kruvinoje kovoje spręs-

ti laisvės reikalą atėjo jie. Pasaulio likimą Valdantysis suvedė juos į vieną kuopą, o po keleto kautynių, po kelių žygių, jie pamilo vienas kitą, kaip tikri broliai, ir nuo to laiko visada veikė vienas šalia kito.

Trinkūnas iš pirmųjų dienų buvo paskirtas būrio vado pavaduotoju, kaip buvęs rusų kareivis ir turįs kautynių patyrimo. Kuopos vadas, karininkas Tarvydas, irgi buvęs senosios rusų armijos kovotojas, Trinkūnu pasitikėjo ir neapsiriko.

Tarvydo kuopa į kautynes išėjo, toli gražu, nepilnos sudėties ir menkai ginkluota. Kareivių apsirengimas buvo nevienodas. Dauguma jų išėjo kautis savo pačių atsineštais šautuvais. Bet jie išėjo šarvuoti neįveikiama drąsa, tvirtu tikėjimu laimėti ir be baimės mirti.

Iš visų narsiųjų kuopos vyrų Trinkūnas, Diržys ir Gražutis pirmieji pašokdavo atakon; eidami žvalgybon, arčiausiai prislinkdavo prie priešo; paskutinieji traukdavosi iš apkasų, dešimteriopai gausingesnius priešus puldavo. Ir ne veltui jie buvo praminti velniais.

"Trys velniai" iš pažiūros buvo gana skirtingi. Trinkūnas: augalotas, petingas, viena ranka galįs, kaip vaiką, perblokšti vidutinį vyrą, mažai kalbus, bet nepiktas ir kiekvieną savo kareivį užjaučiąs. Kaip viršininkas, buvo gerbiamas ir mylimas, į jį žiūrėjo, kaip į tikrą vadą. Diržys: vidutinio ūgio, lieknas, susimąstęs, kiek lyg atsiskyręs, atrodė liūdnas, kol negirdėdavo zvimbiančių kulkų, ir nušvitęs kautynėse. Kautynių nuovargį jis pakėlė nuostabiu ištvermingumu. Gražutis: raudonveidis, gyvas, linksmas, atviras ir pilnas išdaigų. Jis turėjo gražų balsą, mokėjo daug dainų: ir ne tik jas dainuodavo, bet daug jų ir pats sugalvodavo. Jis dainavo apie laisvę, apie laimėjimus, apie motinos ir mylimosios meilę, apie jų lūkesčius ir viltis, kad ateis narsuolis atkeršyti priešui už visas nelaimes ir skriaudas. Gražutis dainavo ne vien todėl, kad jo dainomis žavėjosi draugai: jis pats sau dainavo. Kai jo durtuvas neturėjo darbo, dainose jis liejo savo skausmus, mintyse kūrė kovų vaizdus, apdainuodavo atliktus žygius.

Kuopos vadas atvirai didžiavosi savo narsuoliais, nors ne kartą juos įspėdavo be atodairos nerizikuoti savo galvomis. Porą kartų net pabarė už jų beprotišką drąsumą.

Vieną kovo mėnesio pavakarę kuopa, po įtempto žygio, pasiekė Barvainių kaimą.

Kuopai buvo duotas uždavinys slapta išeiti priešui į sparną ir dar tą pačią naktį pulti. Uždavinys buvo gautas veikiant bataliono branduolyje, kuris nuo Barvainių kaimo buvo, tiesia linija imant, per penkiolika kilometrų, o kai žiemos metu reikėjo į nurodytą vietą patekti visiškai paslapčiomis, teko nueiti mažiausiai dvigubai tiek kelio. Kuopa žygiavo šuntakiais, lauko keleliais ir visiškai be kelio. Tarvydas iš tolo lenkėsi gyvenamųjų vietų, lygumų, stengdamasis iš priešo pusės eiti miškais, krūmais ir kalvelėmis.

O. B. AUDRONĖ

PAVASARIS

(Iš rinkinio "Beržų pasakos")

Krūtinėj pavasarių begalės —
Aplinkui pavasarių tiek,
Aplinkui, akis kur tik pakeli —
Žaliausią jaunystę mylėk.

Krūtinėj pavasaris šaukiantis —
Jaunystės gražiausi aidai —
Jo garbanos — debesys niaukiantys,
Jo akys — pirmieji žiedai.

Jaučiu žalias garbanas svyrančias
Ir nuostabų žvilgsnį juntu —
Net klausosi paukščiai nutilę čia,
Net veržias srovė iš krantų.

Tai siaučia jaunystė nubudusi,
Tai lekia upeliai srovės,
O garbanos draikos papurusios
Ir šypsniai žaibais nusruvės.

Ir trata ir daužos griaustiniai jau,
Pirmieji tai kvapūs lašai —
Žaibuoja, švytuoja ir siautėja
Ir garbanos draikos plaukiai.

Kareiviai gerai suprato kuopos uždavinį, ir iš paskutiniųjų stengėsi slinkti slaptomis. Mažiau paslėptas vietas jie praėjo ropomis, kalveles aplenkdavo, ir taip tęsė iki pat Barvainių. Visas žygis užtruko apie šešias valandas. Pirmyn išsiųsti žvalgai kitame kaime pastebėjo priešo stovyklą. Iš tolo jie matė, kaip kareiviai slankioja būreliais, susirinkę rūko, šnekučiuojasi ir, tur būt, netikėto pavojaus nelaukė.

Iš vietinių gyventojų kuopos vadas sužinojo, kad per Barvainius priešo vora praėjo praeitą dieną ir sustojo už trijų kilometrų, kitame kaime, kur juos ir pastebėjo priešakiniai žvalgai.

— Ar daug jų praėjo? — Klausinėjo kuopos vadas kaimietį.

— Daug, labai daug.

— O kiek, maždaug šimtas, du šimtai?

— Tai jau gal ir kokie trys šimtai buvo.

— Ar tik neperdedi, tėvai? Kaip gi galėtų trys šimtai vyrų sutilpti viename kaime?

— Agi bala juos žino. Gal kiti sustojo toliau, Misiūnuose.

Žinios buvo tik apytikrės. Iš bataliono vado Tarvydas žinojo, kad kairiajame sparne yra priešų apie batalioną. Tai reikštų trigubai daugiau, negu Tarvydas turėjo. Vietiniai gyventojai pasakojo, kad priešo esą apie du ar tris šimtus. Laimingai pasiekęs Barvainius ir iš priešakinių žvalgų sužinojęs, kad toliau slaptai eiti negalima, kuopos vadas susirūpino sužinoti ar priešas juos pastebėjo, ar jis laukia puolimo, ką jis veikia ir kaip išsidėstęs. Jis atsiminė pirmojo būrio būrininką Trinkūną, šyptelėjo ir pašaukė jį pas save.

(Bus daugiau)

LAIDOTUVĖS PAGAL TABELES

A. GRAŽIŪNAS

★ ★ ★

Kai tik apšvietė mus Stalino saulė, naujai sudarytas statybos trestas gavo įsakymą pastatyti poligone keletą barakų. Bet dar buržuazinės mokyklos technikai negalėjo būti tinkamai įsisąmoninę priešakinę tarybinę statybos techniką, o administracinis personalas negalėjo turėti prityrusių sovietinių aparatčikų įgudimo. Ne kartą buvo daromos pagrindiniais klausimais klaidos net senų buvusių pogrindžio partiečių. Tresto įgaliotinis šiai statybai Kaplanas nei iš šio nei iš to ėmė ir pareikalavo, kad buvusioj eigulio sodyboj įsikūrusiai mūsų statybos kontorai būtų įvestas telefonas, ir susiprato, jog savo reikalavimais per toli nuėjo, bet tik tuomet, kai karinis statybos inspektorius jam aiškiai ir trumpai atsakė:

— Dvidešimt metų vaikščiojom mes, dabar pavaikščiokit jūs. Matyt, dar buržuaziniai prietarai neišgaravo.

Statybos buhalteris buvo pasiųstas į trumpalaikius kursus susipažinti su tarybinių buhalterių priešakiniais pasiekimais ir sugrįžo labai suglumęs. Pasirodė, jog tarybinė buhalterija yra pasiekusi tokios tobulybės, kad ją įsisąvinti reikia rinktinės galvos ir ilgos praktikos. Kokia tai nepaprastai pažangi buhalterija, galima buvo spręsti iš to, jog beveik visi Tarybų Sąjungos buhalteriai, kaip pareiškė iš Maskvos atvykęs instruktorius, dėl nepakankamo sugebėjimo tokią pažangią buhalteriją pritaikyti, sėdi kalėjime. Kadangi nėra kuo juos pakeisti, tai jie kasdien iš kalėjimo atvedami į darbą, o vakare vėl ten uždaromi. Tad jis įspėjo ir vietinius buhalterius, kad labai nenustebtų, jei kuris ten atsidurs — visai suprantama, kad jiems, įpratusiems naudotis atsilikusia buržuazine buhalterijos sistema, nelengvai vyks pasisavinti labai tobulą tarybinę. Dėl šios priežasties ir šiai statybai buvo atsiųsta iš Maskvos prižiūrėtojų. Mums, dar nespėjusiems labai tobulą tarybinę tvarką perprasti ir gal dar nenusikračiusiems galutinai buržuazinio raugo, iš tų prižiūrėtojų labiausiai patiko draugas Vasilius Tarakanovas. Kiti buvo labai uolūs — nuolat visur žiūrinėjo ir, žinoma, rasdavo visokių dalykų, kur būdavo pagal atgyvenusią buržuazinę techniką, o ne pagal tarybinius pasiekimus. Taip pat mums būdavo gėda, kad trūko mums stachanovietiško tempo. Tarybų Sąjungoj, kaip jie mums nurodydavo, spartuolis mūrininkas per dieną sumūrija beveik ištisą Kremlių.

Statyba vykstanti tokiu tempu, kad, kur rytą dar ant kelmo stovėjo medžiai, vakare iš tų pat medžių jau stovi ištisi rūmai. O Tarakanovas buvo ne tiek uolus ir mums nuolaidesnis. Čia atvykęs, jis labai pasidžiaugė, kad gali įvykdyti viso savo gyvenimo didžiausią svajonę — gerti, kiek tik nori, degtinės. Ji čia pigi ir galėjai pirkti neribotą kiekį. Tad Tarakanovas tik pasidairydavo ligi pusdienio statybos vietoje ir tuoj patraukdavo takučiu per mišką į netoli esantį miestelį pietauti. O iš ten paprastai tą pačią dieną jau nebegrįždavo. Pietaudamas taip uoliai užkandą palaistydavo, kad, išėjus namo, sunku buvo ir nešti, ypač per mišką, kur visokios šakos ir šaknys kabinosi už kojų. Tad jis, pasukęs iš tako, dribdavo kur minkštose samanose, prasnūsdavo ir rytojaus rytą tiesiai iš ten ateidavo į statybos vietą.

Tik ši praktika draugui Tarakanovui blogai baigėsi. Kol buvo vasara, jis labai patogiai ir gerai tyram ore išmiegodavo. Bet šis dalykas pasirodė ne toks geras esąs, kai pradėjo šalti. Vieną rytą, iš miestelio į darbą ateidami, darbininkai rado Tarakanovą netoli tako jau sustirusį.

Pranešus šią žinią kariniam statybos viršininkui, tuojau buvo įsakyta apie tai niekur nekalbėti, o Tarakanovą parnešti ir tuojau palaidoti čia pat dar iš caro laikų buvusiose poligono kapinėse.

O čia mums ir prasidėjo istorija. Reikėjo samdyti darbininkus, iškasti Tarakanovui duobę. Bet nė pats draugas Kaganas, kuris buvo kiaurai perskaitęs Markso, Lenino ir Stalino raštus, negalėjo pasakyti, kiek turi būti mokama už duobės negyvėliui iškasimą. Teko kreiptis į atsiųstą iš Maskvos jam pavaduotoju — draugą Afoniną.

— Visi darbai turi būti apmokami pagal žemės kasimo darbų atlyginimo tabeles, — nurodė draugas Afoninas.

Kibome tad į tabeles. Bet reikalas pasirodė sudėtingesnis, negu mes manėme. Ten buvo skirtingos kainos už kasimą molėtos žemės, smėlingos, su žvyru ir be jo, drėgnos ir išdžiūvusios, atšilusios ir įšalusios, su velėna ir be velėnos, su šaknimis ir be šaknų ir t. t. ir t. t.

Pirmiausia griebėmės nustatyti, kokia ten bus žemė ir kokio storio

★ ★ ★

kiekvienos rūšies sluogsnis. Bet sunku buvo sutarti. Vieni manė, kad dabar žemė jau įšalusi per dešimtį centimetrų, o kiti kad per penkioliką, vieni spėjo, kad ten bus su šaknimis bent trisdešimt centimetrų sluogsnis, kiti — jog gali siekti net ir ligi pusės metro. Nežinia, ko mes būtume ir griebęsi, jei ne Kagano išradinga galva.

— Draugai, — tarė jis, — mums aišku, kad už darbą turime mokėti pagal žemės kasimo darbų normas. O kurias normas pritaikyti atsiklausime komisariato. Dabar mes turime tik sužymėti, kokios žemės kiek bus iškasta, todėl darbininkai tegul eina kasti, o draugai sekretorius su buhalteriu eisite ir kiekvienos rūšies žemės sluogsnį vietoje išmatuosite.

Šitas sprendimas mums buvo kaip skęstančiam šiaudas, kurio tuojau ir įsikibome. Pasiųsti darbininkai tuoj griebėsi kasti, sekretorius rūpestingai matavo kiekvienos rūšies žemės sluogsnį, o buhalteris užrašinėjo, ir, stachanoviniu tempu pasivarius, duobė netrukus buvo iškasta.

Dabar mums visiems lyg akmuo nuo krūtinės nukrito, ir mes, visai jau gerai nusiteikę, pasiėmėm iš stalių dirbtuvės sukaltą karstą ir nutraukėm Tarakanovo laidoti. Bet koks buvo mūsų nustebimas, kai, įėję į kambarį, kur Tarakanovas buvo paguldytas, neradome jo nė kvapo. Veltui klausinėjome, ar jo kur kitur kas nepernešė. Niekas nebuvo nei matęs, nei girdėjęs.

Dėl to buvo net didelis susijaudinimas. Kilo įtarimas, ar tai ne kokių antitarybinių gaivalų provokacija, nors niekas negalėjo suprasti, ką jie iš pašvinkusio Tarakanovo galėtų daryti.

Visur apieškoję ir niekur negyvėlio neradę, atsakingi pareigūnai didžiai susirūpino, kad dalyką reikės perduoti enkavede. O tai nebuvo malonus reikalas. Niekas nebuvo tikras, kad ir jis nebus kaip nors prikabintas prie šio labai neaiškaus įvykio.

Tokios nemalonios nuotaikos prislėgti jie išėjo ir į miestelį, iš kur norėjo susisiekti su atitinkamom įstaigom ir pasitarti, ką reikia daryti.

Miestelyje, praeidami pro smuklę, jie tik dabar atsiminė, kad per tuos rūpesčius dar nė nepietavę. Tad, prieš imdamiesi reikalų, jie užsuko bent kiek užkąsti ir kokiu lašu atsigaivinti. Ir savo akimis nenorėjo tikėti, ką jie ten pamatė — jau vėl raudonas ir gerai nusiteilkės, ten

(Nukelta į 91 psl.)

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

Gerb. Redakcija ir Administracija,

Mes čia esame apie 80 lietuvių. Visi esame vargšai. Mes labai prašome, gal ten pas Tamstas atsirastų geros širdies mūsų tautietis, kuris mums užsakytų KARĮ 1952 metams. Maloniai prašome mus išklausyti.

O dabar — truputį apie save. Esu invalidas, be dešiniosios rankos. Ketveri metai sergu sunkia vidurių liga. Iš vokiečių gaunamą visos dienos maistą suvalgau per pietus. Be to, gaunu mėnesiui 13 markių, kurias išleidžiu vaistams. Deja, už tuos pinigus vaistų teužtenka tik dviem savaitėm. O be vaistų negaliu gyventi. Prašiau mūsų šalpos organizacijos, kad sušelptų mane mėnesiui bent 5 markėm, bet atsakymo dar negavau.

Tad kreipiuosi į Jus, gal žinote geros širdies žmogų, kuris neatsisakytų mane sušelpti.

Reiškiu pagarbą

Pranas Valcukas
(13b) Ingolstadt,
Hindenburgstr. 40-9.
GERMANY, US ZONE.

Redakcija: Gavę šį laiškelį, Pr. Valcukui žurnalą pradėjome siųsti nuo š. m. pirmojo nr. Tikime, kad atsiras jautriųjų KARIO bičiulių, kurie galės nors retkarčiais kukliai paremti šį mūsų nelaimingą tautietį invalidą.

*

Rašau iš tolimosios Indokinijos. Esu lietuvis legionierius Vytautas Ričkauskas. Legione esu jau antri metai. Mes legionieriai dabar čia kovojame prieš komunizmą. Tuo tarpu kautynių turime neperdaugiausia, bet darbo užtektinai. Užėmus naujus plotus bei aukštumas, čia yra statomi dideli ir maži betoniniai bunkeriai. Taigi, darbas yra nelengvas. Daug jau tokių bunkerių mes pastatėme, o kiek dar teks pastatyti — nežinome.

Indokinijos kraštas yra labai kalnuotas ir vandeningas. Klimatas karštas, nepastovus. Daugumas legionierių apserga drugiu. Tačiau, esant medicinos priežiūrai, tai nėra taip jau pavojinga.

Lietuvių čia yra maža. Mano kuopoje aš esu tik vienas. Visi kiti — įvairūs svetimšaliai, tačiau gerai sugyvename, nes visi esame vienodai aprūpinti, visų tie patys uždaviniai. Aš norėčiau susirašinėti su lietuviais, esančiais Korejoje ar kur kitur. Tad maloniai prašau, p. Redaktoriau, apie tai paskelbti KARYJE. Taip pat gal galite prisiųsti nors keletą KARIO numerių. Aš kai kada parašysiu iš legionierių gyvenimo Indokinijoje plačiau...

Su pagarba

Vytautas Ričkauskas,
MLE 72573
S. P. 53.342. 5e Cie
T. O. E. INDO-CHINA

*

Gerb. p. Redaktoriau,

Nuoširdžiai dėkoju Jums už KARĮ, kurį reguliariai gauname jau kelintas mėnuo. Jau 14-tą mėnesį leidžiu tolimojoj Korejoje. Likau užmirštas daugelio savo buvusių draugų, taip, kad tik KARYS yra beveik vienintelis mano lankytojas. Skleisdamas lapą po lapo, prisimenu paliktąjį pasaulį, kuris man šiandien yra jau beveik užmirštas. Čia, Korejoje, be pavojų, vargo ir purvo — nieko kita ir negaliu matyti.

Vasario mėn. buvau 5 dienoms išsiųstas Japonijon — poilsio. Atrodė, jog atsidūriau kitame pasaulyje. Penketą nuostabių dienų praleidau Tokio ir Yokohamos miestuose. Čia po taip ilgo laiko vėl teko užsivilkti švarius drabužius, atsigulti į švarią ir minkštą lovą.

Bet, štai, po 4 val. kelionės lėktuvu, vėl atsidūriau krašte, kur viskas dar baisiau atrodė. Vėl matau, kokiame varge čia gyvena šimtai tūkstančių vyrų iš viso pasaulio.

Pagal karių keitimo programą tikiuosi greitai sugrįžti Amerikon. Tada atsilyginsiu Jums ir už žurnalą.

Viso geriausio KARIUI,

V. Petravičius
KOREJA

MŪSŲ ŠAUNŪS VYRAI

Pvt. E. Banevičius

Cpl. R. Biliūnas

Vyt. Pačkauskas

AKIRATIS

Redaguoja JON. PR. PALUKAITIS

BŪSIMOJI VOKIETIJOS KARIUOMENĖ

BONN, Vakarų Vokietija. — Naujosios vokiečių kariuomenės atkūrimo klausimas čia jau esąs išspręstas. Yra pasiektas smulkiai išdirbtas karinis susitarimas, pagal kurį V. Vokietija yra pasiruošusi ir pajėgi sukurti sutarto dydžio ginkluotą pajėgą. Dabar jau yra kuriamas Vokiečių Gynybos Ministerijos branduolys. Karių paruošimo stovyklų vietos jau studijuojamos, o karininkų ir puskarininkių sąrašai auga diena dienon. Vokiečiai patys rinksis savo karininkus, šauks karinėn prievolėn naujokus, juos mokys ir iš jų sudarys 12 modernių, gerai parengtų divizijų. Ši vokiškoji kariuomenė bus dalimi šešių Europos tautų karinių pajėgų, susidedančių iš Prancūzijos, Italijos, Vokietijos, Belgijos, Olandijos ir Luksenburgo armijų. Visame fronto ilgyje, nuo Baltijos jūros iki Alpių, vokiečių karinės pajėgos sudarys vieną trečdalį visų kautynėms pasiruošusių divizijų.

Vokiečių kariuomenės atkūrimą laikinai stabdo dvi sutartys: politinė taikos sutartis su Vakarų Vokietija, ir Europos Armijos sutartis. Šių sutarčių ratifikavimas gali užtęsti naujokų šaukimą mažiausia iki ateinančios vasaros. Tačiau planai atkuriamajai V. Vokietijos kariuomenei jau yra pilnai parengti.

Čia, Bonn'oj — Vakarų Vokietijos sostinėje — raudonų plytų pastate, anksčiau buvusiuose barakuose, jūs rasite vokiečių Krašto Apsaugos Ministerijos užuomazgą. Šiame pastate dirba vokiečių Saugumo Komisijos pareigūnai. Jie yra užversti begale buvusių Vokietijos karininkų ir puskarininkių prašymų, norinčių stoti naujojon armijon. Nors visų prašymų neįmanoma patenkinti, tačiau būvę vokiečių kariai kas savaitę nenustoja kreipęsi į Komisiją, laiškais bei telefonu.

NAUJOJI VOKIEČIŲ ARMIJA — bus didžiausia atskira pajėga Š. Atlanto Pakto (NATO) rėmuose. Karo lauke 12 vokiečių divizijų bus dvigubai didesnė pajėga už JAV pajėgas Vakarų Vokietijoje, trigubai didesnė už planuotąsias Britų pajėgas ir viršys jungtines prancūzų, belgų ir olandų pajėgas, skirtas centriniam frontui. Kalbos apie 14 prancūzų ir 12 italų divizijų, viršijančių 12 vokiečių divizijų, nėra teisingos. Italijos divizijos liks namuose. Devynios prancūzų divizijos — yra tik griaučiai atsargos dalinių, esančių Prancūzijos viduje, ir tik 5 prancūzų divizijos yra parengtos kautynėms bei esančios netoli Vokietijos.

12 DIVIZIJŲ—400.000 KARIŲ VAKARŲ GYNYBAI

■ Greitu laiku apginkluotoji vokiečių armija gali virsti didžiausia karine pajėga, Vakarams nuo rusų agresijos ginti.

■ Jau suplanuota 12 divizijų, su tankais, artilerija, aviacija. Belieka išspręsti kai kurie techniniai reikalai, o tai tėra laiko klausimas.

SAUSUMOJE: keturios vokiečių divizijos turės apie 300 vidutinių tankų. 8-nios likusios bus mechanizuotos pėstininkų divizijos su 90-čia vidutinių tankų kiekvienoje.

Visos divizijos bus aprūpintos sunkiaisiais Amerikos ginklais ir organizuotos pagal JAV modelį. Jos turės mažiau žmonių, bet bus pajėgios sutelkti ugnies galingumą, artimą amerikiečių divizijų pajėgumui. Taikos metu vok. divizijos turės po 13.000 vyrų, palyginus su 18.000 karių amerikiečių divizijose. Tačiau karo metu vokiečių diviziją sudarys 15.600 vyrų. Pagelbiniai daliniai, 100,000—150,000 vyrų, bus sudaryti iš pasiuntinių, butininkų, medikų, transporto, ryšio ir cheminių dalinių. Be to, bus štabai naujokų priėmimo, karininkų ir puskarininkių mokykloms.

ORE: 75,000 vyrų pajėga gaus 1,500 (iš 5,500 Europos armijai numatytų) lėktuvų. Šį skaičių sudarys sprausminiai naikintuvai, kovos lėktuvai ir žvalgybinės grupės. Apie 6,000 vokiečių lakūnų bus mokomi Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Dalį apmokys Prancūzija, Belgija ir Olandija. Jie bus pilotai — naikintojai, nes nėra numatyta duoti Vokietijai sunkiųjų bombonešių.

JŪROJE: Vokietija turės tik pakrančių apsaugos laivyną su 25,000 vyrų. Šiam mažam laivynui bus duota minuotojai, minogaudžiai, torpediniai laivai, greitieji kuteriai ir pakrančių artilerija. Nei povandeninių laivų, nei naikintojų, nei kitų pagrindinių karo laivų nebus duodama.

Nereikia manyti, kad naujoji vokiečių armija atsiras "iš po nakties." Aprūpinimą, pradedant virtuvės puodu ir baigiant tanku, teks kurti iš nieko. Taip pat reikės pastatyti ir naujas kareivines. Antrojo pasaulinio karo veteranai bus perviršyti jaunųjų, kurie nėra nei karto šovę ir turės būti pagrindinai mokomi.

ŠAUKIMAS: prasidės nuo viršaus žemyn. Bus paskirta apie 30 generolų: jų skaičiuje 12 divizijų vadų, 4 korpo vadai ir vienas armijos vadas. Augštieji Antrojo pas. karo generolai greičiausia nebus imami toms pareigoms, o naujuosius generolus sudarys buvę pulkininkai, tarp 45 ir 55 metų amžiaus, kurie buvo aktyvioje tarnyboje trumpo amžiaus vokiečių Respublikoje, susikūrusioje tuoj po I-jo pasaulinio karo. Generolai atrinks pulkininkus, pulkų vadų ir divizijų štabų pareigūnų vietoms užimti. Tie gi palaipsniui parinks žemesniuosius karininkus ir puskarininkius. Tik apie 12,000—15,000 karininkų bus reikalinga sausumos kariuomenei, iš 600 generolų ir kelių šimtų tūkstančių karininkų, buvusių vokiečių kariuomenėje Antrojo pasaulinio karo metu.

Kariuomenės organizavimas **prasidės pirmąja šešių mėnesių faze,** kurioje bus atrinkta 60,000 karininkų, puskarininkių ir techniškosios kariuomenės veteranų. Jie praeis šešių savaičių pakartojimo kursą. Karininkai įsipareigos 25-rių metų, o puskarininkiai 12-os metų tarnybai, taip kaip ir senoje vokiečių armijoje.

Antroje šešių mėnesių fazėje apie 60,000 savanorių, pagrinde jauni veteranai, įsipareigos 12-os metų tarnybai. Jie praeis keleto mėnesių mokymą, po kurio bus sudaryti griaučiai divizijų, suorganizuotų iki 50% jų pajėgumo. Tuo tarpu Krašto Apsaugos Ministerija sudarys vietinius naujokų registravimo punktus. Sanitarijos tarnyba paruoš naujokų sąrašus. Kariuomenės inžinieriai užbaigs armijos stovyklų statybą.

TREČIOJE FAZĖJE, besitęsiančioje nuo 6 iki 10 mėnesių, naujokai bus pašaukti į dalinius mokymui, tuo pačiu sustiprindami divizijas iki pilno pajėgumo. Jei naujokų šaukimas pra-

sidės šią vasarą, visos 12 divizijų bus sukomplektuotos 1954 metų pradžioje. Tačiau bet kuriuo laiku, po 1953 metų vasaros, bus įmanoma sukomplektuoti 3—6 vok. divizijos, sujungiant turimus junginius, jei tik bus įmanoma juos aprūpinti ginklais ir reikiamom techniškom priemonėm. Šaukiamieji bus parinkti iš daugiau kaip milijono vokiečių, 19-21 metų amžiaus. Bus parenkama tik vienas vyras iš keturių šaukiamųjų. Todėl fiziškai ir protiškai — divizijų sąstatas būtų rinktinis. Taip pat lengva bus atsižvelgti į dirbančiuosius svarbų darbą bei turinčius šeimas. Karo tarnybos laikas šaukiamiesiems — 18 mėnesių.

Rūpesčio kelia kariuomenės aprūpinimas. Vokiečių ginklai bei karinių medžiagų atsargos buvo sunaikintos. Šalyje nėra nė vieno karinio fabriko. Vokiečių pramonininkai, norėdami išvengti nuostolių, nutraukiant taikos meto gamybą ir pervedant esamus fabrikus karo pramonėn, norės statyti naujus fabrikus. Pirmaisiais metais mokymui tereikės tik 10—20% visų reikiamų ginklų, kuriuos, tikimasi, patieks JAV. Eventualiai Vokietija bus pajėgi gamintis reikiamus ginklus. Bet norint turėti vokiečių armiją, parengtą 1954 metams, JAV turės patiekti tankus, lėktuvus, artileriją ir kitus sunkiuosius ginklus. Vokietija turės pasigaminti lengvuosius ginklus, uniformas, sunkvežimius, radijo ir kitas priemones.

LĖŠŲ KLAUSIMAS yra ypač keblus. Vienos pėstininkų divizijos aprūpinimas atsieina 200 milijonų dolerių; vienos šarvuotos divizijos — pusė bilijono derlių. Įskaitant atlyginimus, maistą, pastatus ir kt., vokiečių sausumos kariuomenė atsieis per 5 bilijonus dolerių per pirmuosius dvejus metus. Oro pajėgų išlaidos 2,5 bilijono dolerių, įskaitant lėktuvų kainą ir konstrukciją 25 aerodromų, po 7 milijonus dolerių kiekvienas. Prie visa to pridėjus 3 bilijonus dolerių okupacinių išlaidų, sekantieji 2 metai kainuos 10,5 bilijonų dolerių. Vakarų Vokietija teigia galinti sukaupti tik 4 bilijonus dolerių. Amerikiečių ekspertai reikalauja 6 bilijonų. Tai sudarytų apie 12% valstybės pajamų. 5 bilijonų kompromisas vistiek duotų 5.5 bilijonų dolerių trūkumą — daugiau negu JAV kongresas numatė Šiaurės Atlanto Pakto Valstybėms šiems metams. Finansiniai sunkumai sulėtins Vokietijos atsiginklavimą. JAV, Anglija ir Prancūzija bus prašomos pasidengti okupacines išlaidas, o tuo tarpu visa jų našta kristų ant JAV.

Noras apsiginkluoti ir dalyvauti Vakarų gynyboje sukelia politinę kovą Vakarų Vokietijoje. Socialistai ir kraštutiniai dešinieji yra tam priešingi. Jų nuomone, tai pagilins skilimą tarp Rytų ir Vakarų Vokietijos ir jų susijungimą padarys nebeįmanomą.

Apie 45% tautos yra už atsiginklavimą, o 35—40% prieš. Likusioji dalis dar neapsisprendusi. Iš šaukiamųjų amžiaus vyrų tik 7% pasisakė už savanorių registravimąsi. Kancleris Adenaueris turi pakankamą parlamento paramą. Net socialistai prisipažįsta, kad nedaugiau 5% šaukiamųjų dės pastangas išvengti prievolės. Sykį pašauktas, vokietis karys tarnaus ištikimai, kaip ir visados. Savanorių netruks. Prašymų skaičius kadro pareigoms viršija reikiamą jų kiekį. Vokietis veteranas rusų nebijo ir tiki galimybe sutriušinti Rusiją, jei vokiečiai būtų gerai apginkluoti. JAV aukštas pareigūnas Vokietijoje pareiškė, kad Amerika neabejoja vokiečių noru kautis, tik bijosi pavojaus, kad ginkluotą Vokietiją reikės prilaikyti nuo šuolio į karą, kartu su savim įtraukiant ir amerikiečius.

Vokiečių militarizmo bus stengiamasi išvengti naujais mokymo metodais ir kariuomenės organizacija. Kad, pagal Prūsų tradicijas, kariuomenė netaptų atskira kasta, nepriklausoma nuo civilių kontrolės, Gynybos Ministeriją valdys civilis asmuo. Nebebus nei "žąsies žingsnio", nei kulnų daužymo. Karys pirmą kartą Vokietijos istorijoje turės teisę balsuoti. Eilinis turės sveikinti tik jo tiesioginius viršininkus, o nebūdamas pareigose galės dėvėti civilius drabužius. Vokiečių karininkui įžengus į kareivines, į jį turės kreipti dėmesį tik tas karys, su kuriuo jis kalbės. Viršilos, atsakingi už brutalią discipliną senojoj vokiečių kariuomenėje, nebeturės baudimo teisės.

Augščiausiu kariuomenės vadu Kanclerio Adenauerio yra paskirtas **Theodor Blank,** buvęs Katalikų Amatininkų Unijos vadas. II-jame pasauliniame kare jis kovojo leitenanto laipsnyje. Jis 46 metų ir yra vienas iš krikščionių demokratų vadų Vokietijos parlamente.

Vyraujantį vaidmenį kariuomenės vadovybėje greičiausia turės dabartiniai kariniai padėjėjai: **gen. Adolf Heusinger** ir gen. **Hans Speidel,** abu 54 metų amžiaus. Juodu dalyvavo 1944 metų bandyme nuversti Hitlerį ir abu buvo Gestapo pasodinti kalėjiman. Gen. Heusinger numatomas Armijos generaliniu inspektorium ir vyriausiu organizatorium. Gen. Speidel numatomas vadovauti vokiečių štabui Europos Armijos ir gen. Eisenhowerio Š. A. pakto štabuose, Paryžiuje.

Vokietijos atginklavimo laikas priklausys nuo daugelio kliūčių. Prancūzai deda pastangų, kad galėtų kontroliuoti vokiečių armiją per Europos Armiją su tarptautine vadovybe, apribojant junginius iki divizijos dydžio, vietoje korpo. JAV kongresas gali sugriauti vokiečių pastangas išgauti amerikiečių sutikimą nebereikalauti iš vokiečių okupacinių išlaidų, bet aprūpinti jų armiją. Patys gi vokiečiai deda pastangų išgauti kuo daugiau iš vakariečių, už savo pagalbą Vakarams ginti. Jie nori daugiau JAV paramos, daugiau savarankiškumo. Vienu ar kitu būdu jie nori sujungti Rytų ir Vakarų Vokietiją. Kaip ten bebūtų, tačiau kariniai planai vokiečių armijai sukurti yra jau paruošti. Taigi, atrodo, kad ir vokiečių kariai aktyviai dalyvaus bendroje Vakarų gynyboje prieš komunistinės Rusijos visuotinę agresiją.

N. W. R.

Taktinės atominės bombos

Jeigu prasidėtų III-sis pasaulinis karas, JAV karo aviacija labai daug padėtų žemyno kariuomenei naujomis taktinėmis atominėmis bombomis.

Jau daugelis mėnesių kai XX-sios naikintuvų bombonešių eskadros speciali eskadrilė, priklausanti taktinės aviacijos vadovybei, yra mokoma Langley aviacijos bazėje, Va., bombarduoti mažosiomis atominėmis bombomis priešo aerodromus, šaudmenų sandėlius, susisiekimo linijas, įtvirtinimus bei gyvosios jėgos telkinius. Šiems uždaviniams vykdyti yra naudojamas keistai modifikuotas sprausminis naikintuvas F-84-G, kuris po sparnais turi įrengtus bomboms nešti lizdus. Pratimai vykdomi tikromis bombomis, tik trūksta joms degtuvų. F-84-G skridimo tolis priklauso vien nuo piloto ištvermės, nes lėktuvas gali būti aprūpinamas degalais ore.

F-84-G lėktuvai neseniai buvo priskirti prie kitos slapčiausios I-sios taktinės paramos eskadros. Šios eskadros vyrai buvę apmokyti atominių ginklų centrinėje, Sandia, N. M. Jų uždavinys — pervežti "baby" (ma-

BRITŲ POKARIO AVIACIJA

Hawker P. 1067

Pirmą kartą savo istorijoje D. Britanija suteikė pirmumą oro jėgai visuotinio ginklavimosi programoje. Neseniai atjauninta britų aviacijos pramonė patiekė eilę skraidančių stebuklų. Šie lėktuvai yra karštai garbinami pasaulio spaudoje. Jie sudarys naujųjų RAF ir laivyno naikintuvų bombonešių eskadrų stuburkaulį.

Trimečio ginklavimosi rungtynėms Anglija yra paskyrusi 13 milijardų dolerių, kurių daugiau negu trečdalis yra skirta naujųjų lėktuvų gamybai. Tačiau, jeigu rytoj prasidėtų karas, Anglija vėl būtų panašioje būklėje, kaip ir 1939 m., kai HURRICANE ir SPITFIRE dar tebebuvo bandymų stadijoje; nors II-jo pasaulinio karo eigoje, o ypač "Mūšio už Angliją" dienomis, jie sukėlė viso pasaulio įvertinimą. Ir šiandieniniai Anglijos

HAWKER P. 1067 bei VICKERS SUPERMARINE SWIFT yra nepalyginami prototipai, jie yra puikūs, tačiau be reikiamos kiekybės negali laimėti mūšio, nors ir puikiausiais ginklais.

Šiuo metu, kai Karališkosios Oro Pajėgos (RAF) tebelaukia savo moderniausių lėktuvų, kurie gal dar tebėra pradinėje gamybos stadijoje, Britų Salų likimas ir anglų įsipareigojimai NATO yra palikti senesnio tipo lėktuvams. Jie yra žymiai atsilikę nuo amerikinių mašinų, jau nekalbant apie rusiškąsias. Naikintuvų eskadrose dar teberandame "Vampirus" ir "Meteorus", F-80 amžininkus. 1951 m. spalio mėn. anglai pripažino, kad minėtieji šių tipų lėktuvai yra atsilikę nuo F-86 ir rusiškųjų MIG-15 mašinų. Tačiau jų HAWKER — pralenkęs ir amerikinius ir rusiškuosius lėktuvus. Visa bėda, kad tas HAWKER dar neturėjes ginklavimo ir buvęs tik vienintelis lėktuvas visame pasaulyje.

Anglai skaičiavo, kad, ieškodami tobulesnių lėktuvų, jie dar turį pakankamai laiko ligi sekančiojo karo pradžios ir suspėsią jų prisigaminti,

Vickers Supermarine Swift

kad pranašesniais lėktuvais sėkmingai kovotų su skaičiumi galingesniu priešu. Ateitis parodys, ar britai per daug neapsiriko, pasirinkdami "apskaičiuotos rizikos" kelią.

Stiprindami savo oro jėgas, britai skiria daug reikšmės atominiam ginklui. Vienas augštas britų karininkas apie šį ginklą yra taip pasakęs: "Atominė bomba nėra kurio nors ginklo ištobulinimas. Tai yra karybos revoliucija. Ir gynybos srityje prieš šį ginklą nėra nieko revoliucingo, su kuo mes galėtume tai palyginti".

Britų karo aviacija nepaprastai vertina JAV strateginę aviaciją. Tai esąs vienintelis išsigelbėjimo faktorius šiandieninėje būsenoje. Nepakanka vien laukti raudonųjų bombonešių, kad juos sutiktų naikintuvai ir priešlėktuvinė artilerija. Drauge reikia smogti raudonajai aviacijai. Reikia sunaikinti jų aerodromus, fabrikus, įrengimus. Šį darbą atliksianti strateginė JAV aviacija.

Iš savo pusės ateities grumtynėms britai išvystė keturmotorinį sprausminį bombonešį **VICKERS VALIANT** ir įsakė jį gaminti tuoj po pirmųjų bandymų. Tačiau šiuo metu tėra vienas **VALIANT** skraidąs pavyzdys.

Karinė spauda patiekia kiek smulkmenų apie naujuosius britų lėktuvus.

BOMBONEŠIAI:

1) **VICKERS VALIANT.** — Pirmą kartą pakilo į orą 1951. V. 18. Keturmotorinis sprausminis sunkusis bombonešis (kai tuo tarpu JAV karo aviacijos B-47, kad ir sunkesnis, laikomas tik vidutiniu bombonešiu). Šis bombonešis varomas keturių Rolls-Royce variklių. Nors smulkmenos — didžiulė paslaptis, tačiau žinoma, kad 40,000 pėdų aukštyje lėktuvas gali išvystyti 600 mylių greitį į val. Veikimo spindulys apie 2,000 mylių. Įgula — 5 vyrai. Valdomas elektronikų pagalba.

2) **ELECTRIC CANBERRA.** — Dvimotorinis lengvasis bombonešis, taip pat gaminamas Baltimorės Glenn L. Martin įmonėse. Skiriamas fotografinei žvalgybai. Varomas dviejų Avons variklių.

3) **SHORT BROTHERS IR HARLAND S. A.** — Pirmą kartą ore 1951. VIII. 10. Sunkusis keturių Avon motorų bombonešis. 109 pėdų pločio, 102 ilgio. Prototipas.

NAIKINTUVAI:

1) **HAWKER P. 1067.** — Pirmą kartą išbandytas praėjusią vasarą. Pasiekia daugiau 700 mylių per valandą. Atlaužti sparnai, ilgas, lieknas liemuo, pakelta uodega. Britai tvirtina, kad šis lėktuvas greitesnis už MIG-15 ir F-86. Įsakyta gaminti po pirmųjų bandymų.

De Havilland 110

žąsias) atomines bombas į JAV karinės aviacijos bazes bet kur pasaulyje. Iš šių atramos taškų F-84-G naikintuvai šias bombas panaudos prieš būsimąjį priešą.

Pastebėtina, kad "baby" atominės bombos greičiausiai nebus vartojamos prieš karius, esančius kautynių lauke. Bandymai su gyvuliais parodė, kad kariai esą apkasuose, tankai ir bunkeriai — gali pakelti atominių bombų puolimus su, palyginti, nuostabiai mažais nuostoliais. Tačiau atviroje vietoje telkiamos karių masės puolimui sudarys labai gerą taikinį.

BELAISVIŲ SALA — KOJE DO

PVT. B. L.

Daugelis skaitė amerikiečių spaudoje apie įvykius Koje Do saloje, kurių metu 10 amerikiečių karių buvo sužeisti ir vienas nukautas. Kadangi tuo metu man teko iš arti stebėti tuos įvykius, manau, skaitytojams bus įdomu žinoti, kaip ir kas tikrumoje ten įvyko.

Kad skaitytojai susidarytų pilnesnį vaizdą, mėginsiu pirma aprašyti tą daugiausia belaisvių apgyvendintą salą ir jų darbą. Amerikiečiai Korejos karo belaisvius traktuoja pagal Ženevos Konvenciją, ir belaisviai, palyginti, turi ypatingų teisių. Pvz., jie gali atsisakyti dirbti nurodytą darbą, ir jokia fizinė bausmė negali būti prieš juos panaudota. Pakartotinai atsisakius — jiems paprastai sumažinama maisto norma. Kariai, kurie juos saugoja, taip pat negali vartoti fizinės jėgos, nebent belaisvių elgsena sudarytų pavojų gyvybei. Pavartoję fizinę jėgą prieš belaisvius, kariai būna gan sunkiai baudžiami (pvz., kalėjimo bausme, negarbingu paleidimu iš kariuomenės, sumažinant pilietines teises arba imigrantams visiškai atimant pilietybę). Belaisviai šias teises puikiai žino ir, esant kokiam nors nesusipratimui, tučtuojau grąso: "Geneva Convention!" (šiuos du žodžius, palyginti, jie gana gerai angliškai ištaria...). Už darbą belaisviai gauna atlyginimą. Jie dirba trumpas valandas. Paprastai iš barakų išeina 8 val. ryto (jei darbovietė yra toliau — nuvežami sunkvežimiais). Po dviejų valandų darbo 20 min. pertrauka. Nuo 11:30 val. iki 13 val. pietų pertrauka. 15 val. vėl 20 min. pertrauka ir 16 val. darbas baigiamas, o po vakarienės laisvalaikį gali sunaudoti savo nuožiūra.

Paprastai jie žaidžia futbolą, tinklinį, turi krepšinio aikšteles ((tikrų krepšinio rungtynių pastebėti neteko, tačiau futbolą žaidžia pilnoje aprangoje, kuri taip pat amerikiečių parūpinta). Savaitės būvyje jiems veltui rodomi 3-4 filmai. Dauguma belaisvių yra beraščiai. Tam tikslui įsteigtos mokyklos. Yra kietagalvių, kurie jų nelanko, bet gudresnieji panaudoja šią galimybę, ir kai kurie rašyme bei skaityme yra gerokai pažengę. Šias mokyklas daugiausia boikotuoja Š. korejiečiai, tvirtindami, jog amerikiečiai per jas varą savo propagandą. Tikrumoje gi, be tikrų faktų, jokios propagandos jiems spausdinamose knygose nėra.

Iš viso neramųjį elementą belaisvių tarpe sudaro beveik ištisai š. korejiečiai. Kiniečiai visokiais būdais savo iniciatyva gražina bei taiso savo barakus ir stato naujus. Visi barakai yra mūriniai (pastatyti pačių belaisvių, panaudojant akmenis ir cementą). Kiniečius pamėgdžioja š. korejiečiai. Visais atvejais belaisviai turi geresnes patalpas, negu amerikiečiai, kurie gyvena palapinėse. Jeigu nebūtų spygliuotų vielų tvorų ir sargybų — atrodytų, kad sala yra belaisvių valdžioje, o ne amerikiečių.

Pabėgti iš salos niekas nemėgina, nors saugojami yra gana lengvai. Man pačiam teko belaisvius lydėti į darbą. Pirmą dieną, gavęs 50 belaisvių, jaučiausi truputį nejaukiai, tačiau po poros dienų pripratau.

Ši belaisvių sala, vadinama Koje Do (Do — korejiečių kalba reiškia salą), yra keturių valandų kelionės laivu atstume nuo Pusan'o uosto ir užima maždaug apie 60 kv. mylių plotą; labai kalnuota, miškinga. Jūros įlanka, kuri įeina gana giliai (apie 6 mylias) į salą, sudaro neblogą uostą (dėl mažo gylio didesni laivai turi laikytis apie porą šimtų metrų nuo kranto), per kurį palaikomas visas belaisvių, civilių, karių bei jų maisto ir kt. reikmenų transportas. Pabėgimą sunkina aplinkui esanti jūra, tačiau atsimenant, kad civilių gyventojų skaičius padidėjo penkeriopai (dauguma evakuoti iš kovos zonų į šią salą) ir privati žvejyba nevaržoma — pabėgti būtų galima be didelių sunkumų. Tačiau iki šiol neteko girdėti, kad kuris belaisvių būtų mėginęs pabėgti.

Iš viso šie belaisviai sudaro nemažą galvosūkį ir Jungt. Tautoms. Paliaubų pasitarimuose raudonieji reikalauja gražinti visus belaisvius, gi amerikiečiai nori gražinti tik tuos, kurie grįžtų savo noru. Susirėmimas, kuris įvyko vasario pabaigoje, irgi kilo dėl šių priežasčių. Šiaurės korejiečiai, sužinoję, kad kiniečių belaisvių barakuose vyksta apklausinėjimas dėl jų gražinimo, pradėjo kelti triukšmą ir reikalauti, kad visi belaisviai būtų gražinami. Į atvykusią apklausinėjimo komisiją nė vienas nenorėjo eiti ir toliau kėlė triukšmą. Kadangi tame rajone buvo saugojami vad. užkietėję komunistai — niekas jų apklausinėjimu ir nevargino. Komisija išvyko į kitus rajonus. Tačiau tas rajonas nenurimo ir pavakarėje pradėjo į saugojančius karius mėtyti akmenimis, vėliau surengė demonstraciją ir, bandydami išsilaužti iš rajono, į sustiprintą sargybą metė pačių pasigamintas granatas. Žuvus vienam kariui ir esant keliems sužeistiems, sargybiniai paleido ugnį. To pasėkoje — žuvo apie 70 belaisvių.

Jeigu panašus įvykis būtų atsitikęs Š. Korejoje — jis tikriausiai tuo būtų ir pasibaigęs, gi čia, nors jau praslinko apie mėnuo laiko — įvykis tiriamas ir norima išaiškinti iki smulkmenų visą dalyką. Jei kaltė būtų iš sargybinių pusės, šie būtų nubausti.

KARINĖS ŽINIOS

Naujos giluminės bombos

JAV arsenaluose yra sudėti naujausi ginklai — žemės giluminės bombos. Šis ginklas bus naudojamas sugriauti giliai po žeme paslėptus benzino tankus, betonines fortifikacijas, povandeninių laivų bunkerius ir kt. panašius įrengimus.

MIG-15 priešginklis

JAV atsakymas į MIG-15 yra F-100, kuris yra F-86 Sabre papildinys. Šio lėktuvo sparnai būsią at-

(Nukelta į 90 psl.)

2) **VICKERS SUPERMARINE SWIFT.** — Išbandytas tik praėjusią vasarą. P. 1067 draugas, vienvietis, gal net greitesnis už **HAWKER.** Vienmotorinis, su Avon varikliu.

3) **VICKERS SUPERMARINE TYPE 508.** — Išbandytas 1951. VIII. 31. Dvimotorinis, Avon variklių varomas, naikintuvas. Tvirtinama, kad tai esąs greičiausias ir galingiausias lėktuvnešių vežamas lėktuvas pasaulyje. Tik prototipas.

4) **GLOSTER METEOR.** — Išbandytas prieš metus laiko ir skiriamas žemės taikiniams naikinti. Varomas dviejų Rolls-Royce variklių. Ginkluotas keturiomis 20 mm patrankėlėmis ir gali pasiimti keturias 1,000 svarų bombas, du 100 galonų papildomus benzino tankus arba 24 raketas ir tokius pat du benzino tankus. Prototipas.

5) **DE HAVILLAND 110.** — Naujas naktinis naikintuvas, išbandytas tik 1951 m. rugsėjį. Labai greitai kyla į augštį. Kitų duomenų neturima.

6) ir 7) **FAIRY FIREFLY MARK 7** ir **FAIRY GANNET.** — Skiriami povandeniniams laivams naikinti. Vežami ant lėktuvnešių. Paskutinysis išbandytas prieš dvejus metus. Abudu triviečiai, vienmotoriniai laivyno lėktuvai.

AIR FORCE

Parengė **Br. Aušrotas**

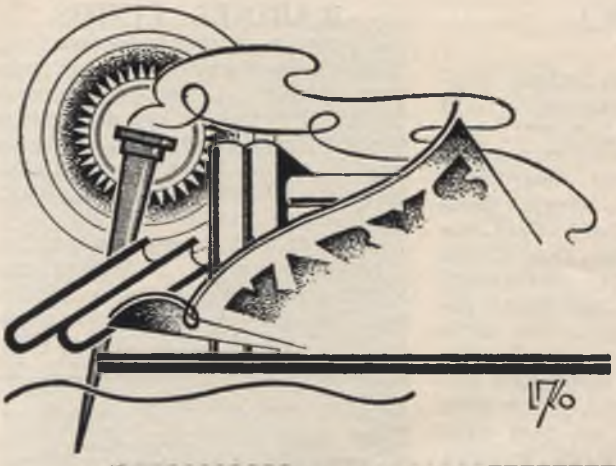

Niekuomet nevėlu išsirašyti daugelio mėgiamą iliustruotą K A R I O žurnalą! Gausite ir pirmuosius šių metų numerius.

K A R Y S — tautinės, krikščioniškos dvasios sparnuotas žodis, tai visų laikų lietuvių karių gyvenimo, kovų ir darbo tikrasis veidrodis; tai mūsų tradicinis vieningos kovos organas su visais Lietuvos priešais nuo 1919 metų.

K A R Y S — visiems mūsų kariams JAV armijoje! Žūtbūtinės kovos akivaizdoje — šiandien visi esame Lietuvos laisvės kariai.

P r e n u m e r a t a (4 dol.) ar jos dalį kviečiame siųsti: K A R Y S, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.; r a n k r a š č i u s ir kt.: 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y.

"VOICE OF AMERICA"

Šių metų Vasario 16 d. lietuviškajam "Amerikos Balsui" sukako vieneri metai. Nepriklausomybės paskelbimo sukakties proga "A. B." perdavė į Lietuvą eNpriklausomybės Akto signatarų kalbas gyvu žodžiu — Mykolo Biržiškos iš Los Angeles, California, ir prel. Kazimiero Šaulio iš Lugano, Šveicarijoje.

Šia proga taip pat Lietuvon buvo perduotos kalbos: min. Žadeikio — iš Washingtono, Balučio — iš Londono, Lozoraičio — iš Romos, Graužinio — iš Montevideo, Mejerio — iš Rio de Janeiro, Girdvainio (atstovas prie Šv. Sosto) — iš Romos, prelato Krupavičiaus — iš Vokietijos ir Bačkio — iš Paryžiaus.

"Amerikos Balsas" pranešė, kad nuo š. m. kovo 10 d. programos lietuvių kalba bus girdimos kiek pakeistomis bangomis.

Pirmoji programa Lietuvos laiku bus girdima **7 val. vakaro.** New Yorko laiku — **11 val. ryto:** 13, 16, 19, 25, 31, 41, 48, 49 ir 251 m. bangomis.

Antroji programa New Yorko laiku girdima: **4 val. 45 min.** po pietų — 19, 25, 31, 41 ir 49 m. bangomis. **Kartojama: 11 val. 15 min.** naktį: 31, 41, 48, 49 ir 251 m. bangomis; **7 val. 15 min. ryto:** 19, 25, 41, 48 ir 49 m. bangomis; **10 val. ryto** N. Y. laiku: 16, 19, 25, 31, 41 ir 48 m bangomis.

(atkelta iš 89 psl.)

laužti atgal 45° kampu, kad palengvintų pasiekti didesnį už garsą greitį.

Tankistai patenkinti

Vėliausieji atominių ginklų bandymai Nevadoje teikia didelio pasitenkinimo JAV tankų specialistams. Šarvuočiai gerai išlaikė jiems skirtus mėginimus. Tikimasi, kad atominiam ateities kare šarvuotosios armijos turėsiančios didesnį vaidmenį, negu anksčiau buvę manyta.

Naujas helikopteris

Piasecki XH-16, didžiausias pasaulyje transportinis helikopteris, pradės skraidyti dar šią vasarą. Pridėtiniame liemenyje jis galės pakelti 40 ginkluotų karių.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Vaclovas Biržiška, VYSKUPO MOTIEJAUS VALANČIAUS BIOGRAFIJOS BRUOŽAI, jo 150 metų gimimo, 100 metų įsivyskupavimo ir 75 metų mirties sukakties proga. AIDŲ leidinys-atspaudas iš šio žurnalo. 1952 m., 99 psl. Spaudė T. T. Pranciškonų spaustuvė Brcoklyne, N. Y.

Nelė Mazalaitė, GINTARINIAI VARTAI. Legendarinio pobūdžio pasakojimų rinkinys, 1952 m., 248 psl. Išleido LKSD Knygos Klubas Chicagoje. Spaudė DRAUGO spaustuvė.

O. B. Audronė, BERŽŲ PASAKOS (poezija), 1952 m., 96 psl. Iliustracijos dail. L. Vilimo. Spaudė Patria. Kaina $1.50.

Vytė Nemunėlis, PIETŲ VĖJELIS, eiliuoti jaunimo skaitymai. Piešiniai Povilo Osmolskio. 24 psl.

V. Gutauskas, S. J. KAS ŽIŪRI IR NEMATO. Religiniai pašnekesiai nr. 1. 1952 m., 92 psl. TT. Jėzuitų leidinys. N. P. Seserų Spaustuvė, Putnam, Conn.

Kun. dr. J. Vaitkevičius, GYVOJI DVASIA, II tomas. Tai religinių mąstymų rinkinys kiekvienai metų dienai. Šis tomas apima visą gavėnios ir Velykų laiką iki antrojo sekmadienio po Velykų. Knyga turi 543 psl., gerai ir gražiai įrišta, kaina 5 dol., 1952 m. Savo lėšomis išleido kun. Pranciškus Juškaitis, Cambridge, Mass. Spaudė DRAUGO spaustuvė, Chicago, Ill.

AIDAI nr. 3, 1952 m. kovo mėnuo. Turinyje: Dr. Vl. Viliamas — Valstybinių sienų problematika ir Lietuvos sienų klausimai, Pranas Kozulis — eilėraščiai, Jonas Grinius — Literatūros ir meno kritikas. jo asmens bruožai, Kl. Jurgelionis — Poezija, Dr. P. Celiešius — Egzistencijos sąvoka A. Maceinos "Jobo Dramoje', Vincas Kazokas — eilėraščiai, Juozas Lingis — Baltoskandijos kultūrinė liečiamoji. Taip pat duodamas platus skyrius "Kūrybos pasaulyje." Tarp visos eilės iliustracijų randame daugiaspalvį V. Vizgirdos "Peizažą."

Redaguoja — A. Vaičiulaitis. Meninė priežiūra — Telesforo Valiaus. Leidžia Tėvai Pranciškonai.

GIRIOS AIDAS, miškų kultūros žurnalas, nr. 3-4, 1951 m. liepos-gruodžio mėn. 156 psl. Leidžia Lietuvos Miškininkų Sąjunga Išeivijoje, Chicago, Ill. U. S. A.

KUPRINĖS PABIROS

LAIDOTUVĖS...

(Atkelta iš 84 psl.)

draugas Tarakanovas tuštino nežinia kelintą pusbutelį, taisydamas sveikatą. Mat, paguldytas šiltam kambary, jis atšilo, atgijo ir nė nesirengė mirti. Tik po tokio sušalimo jautė, kad šaltis dar visuose kauluose tebesilaiko. Tad atsikėlė ir nutraukė tiesiai į miestelį pataisyti sveikatos, kad kartais kokia liga neprisimestų.

— Tai ką gi? Draugas čia sėdi?— nustebo jie. — O gi mes tau ir karstą padarėme, ir duobę jau iškasėme. Kas dabar apmokės padarytas išlaidas?

— O kam gi jūs man tą duobę kasėte? — kad ir įtraukęs būdamas, nustebo savo ruožtu Tarakanovas.

— Kam kasėme?! — pasipiktino tie. — Juk tave jau negyvą iš miško parnešė.

— Negali būti, — užprotestavo draugas Tarakanovas. — Negaliu tikėti, kad būčiau iš numirusių prisikėlęs. Tai nesutinka su Stalino mokslu ir partijos linija. Tik koks priešarybinis gaivalas galėtų iš numirusių keltis, o ne ištikimas tarybinis pilietis. Provokacijas, draugai, kalbate.

— Kokia čia provokacija, — supyko užpultieji. — Gali pats nueiti ir pažiūrėti, kur tau duobę iškasė. O kad negyvą parnešė, galės paliudyti tie, kurie rado miške sustirusį.

— Na, žinoma, kad nueisiu pažiūrėti, kur jūs mane, dorą rusą, šitoj priešiškų gaivalų žemėj norėjot po velėna pakišti. Tegul tik pabaigsiu degtinę gerti. Kur ta duobė?

— Ne taip blogai būtų buvę ten tau smirsti, — numojo ranka tie. — Juk ten taip pat rusai guli. Būtum buvęs tarp savųjų. Ar taip gerai kitą kartą pasitaikys, dar nežinia. Be reikalo atgijai. Dabar tik bus painiavos dėl atlyginimo už duobės kasimą ir karsto kalimą.

— Ne, draugai, — atrėmė Tarakanovas. — Kol čia tiek degtinės yra, aš nesirengiu mirti, vis tiek, ar jums tai patinka, ar ne. Nelaikykite jūs manęs kvailu, kad, radęs gero daikto, kieno malonumui nuo jo atsisakyčiau.

Tuo tarpu jis baigė gerti savo degtinę ir, palikęs draugus, kurie, palyginti taip gerai tokiai nemaloniai istorijai pasibaigus, taip pat nutarė pasivaišinti, išėjo.

— Eisiu dabar tos duobės pažiūrėti, — dar pranešė išeidamas draugams.

Bet rytojaus dieną Tarakanovo niekur nebuvo matyt.

— Vėl, tur būt, kur šunsnukis miške sustingęs guli, — kalbėjo Tarakanovo draugai. — Ar negaus pagaliau galo.

Bet kai ir ilgiau Tarakanovas nepasirodė, kilo net susirūpinimas ir buvo prisiminta, kad jis žadėjo eiti savo duobės žiūrėti.

— O gal ir iš tikro jis tos duobės nuėjo pažiūrėti, — kilo mintis. — Kad nebūtų tik įsivertęs, girtas būdamas.

Prižiūrėtojas Trofimovas nuskubėjo prie duobės ir tuojau grįžo su žinia, kad Tarakanovą tikrai rado — jis duobėj gulįs. Matyt, įgėręs būdamas, ten įnėrė, nors praėjusią naktį ir mėnesiena buvo. Ir šį kartą, atrodo, jau tikrai esąs nebegyvas.

Išgirdę tokią žinią, visi nubėgome prie duobės, kurioje Tarakanovas gulėjo susirietęs ir apsikniaubęs ant rankų, tarsi jis būtų iš tikro atsigulęs tik miegoti. Kagano pavaduotojas Volynkinas net pabaksnojo kartele, ar jis kartais nėra dar gyvas. Bet Tarakanovas nebejudėjo.

— Atnešt karstą ir užkast, — ilgai netyrinėdamas, įsakė karinis statybos inspektorius ir liepė visiems čia nereikalingiems eiti į darbą.

Kai duobkasiai atnešė karstą, niekas nenorėjo lipti į duobę, traukt lauk Tarakanovą ir, įkišus į karstą, ir vėl leisti atgal.

— Juk tos pačios kirmėlės vis tiek suės, ar mes čia su tuo burloku terliosimės, ar ne, — nusprendė jie ir, pasižiūrėję vienas į kitą ir į mane, šustelėjo karstą ant Tarakanovo ir pradėjo versti į duobę žemę.

Man pasirodė, kad, numetus ant jo karstą, Tarakanovas pasirūsino, ir toptelėjo į galvą, kad jis ir šį kartą, gal būt, yra gyvas. Norėjau sulaikyti duobkasius, kad liautųsi vertę žemę ir patikrintų. Bet jie manęs tikriausiai nebūtų klausę. Aš jiems nebuvau joks viršininkas, o tik buvau padėjęs karstą atnešti. Gi mūsų visų čia aukščiausio viršininko jiems aiškiai buvo įsakyta Tarakanovą palaidoti, ir jie turėjo tai atlikti, nesigilindami į dalykus, kurie nebuvo jiems pavesti. Pagaliau man pasirodė, kad jiems malonu, jog gali bent vieną tų maskolių po velėna pakišti. Tad ir aš nutariau nesikišti, kur manęs niekas kištis neįgaliojo, nes iš kur gi aš galėjau žinoti, ar aukščiau stovintiems geriau patiktų, kad Tarakanovas būtų gyvas, ar kad būtų miręs.

SPAUDOS VALSAS

Sukasi plukasi amžinas grajus:
Mylėjom Lietuvą — mylėsim vėl!
Pliekiasi driekiasi srovelių vajus
Į laimės žiburį — "valdžios" kėdėn...

Dainuok ir šok,
Ir priešą tu plunksna baksnok.
Karštai mylėk,
Gražiai kalbėk,
Vienybe tačiau netikėk...

Baramės, tariamės jau nesibarti,
Vieningai dirbti dėl Lietuvos.
Paskui vėl pradedam šunelius karti
Ant konkurento žilos galvos.

Dainuok, rašyk,
Ant galvų kuolus tašyk.
Šaltai meluok,
Ir agituok,
Bet tiesai — tu nepasiduok...

Juokinam pykinam savus ir valdžią,
(O ji mus stebi akim budria...)
Tai vėl verkšlenam bosams
[pamaldžiai,
Kad mūs tėvynė — ten, pragare...

Ardyk ir velk,
Nešvarius baltinius kelk...
Drąsiai, aukštai,
Kol pamatai —
Maskva jau kvatojas karštai..

(Valsas kartojamas — kol vėl pradės kristi bombos. Melodija ta pati, žodžiai — **Dagiliuko**).

Iliustruotasis

KARYS

Tai gausiai iliustruota mūsų žurnalo dalis istorinėmis, karinio, kultūrinio ir įvairių kitų gyvenimo sričių foto nuotraukomis.

Po metų Jūs veltui turėsite puikų, vertingą spalvotų paveikslų albumą.

Nedelsdami siųskite KARIO prenumeratą! Didelis, gausiai iliustruotas žurnalo nr. tuomet tik 33 ir pusė cento.

ERIC WILLIAMS

THE WOODEN HORSE

Atsiliepimai apie KARIO išleistą knygą

*

"Autoriaus asmeniškas patyrimas ir sunkūs išgyvenimai karo belaisvių stovykloje, Vokietijoje, nulėmė tai, kad knygoje MEDINIS ARKLYS pabėgimas iš belaisvių stovyklos yra aprašytas neturinčiu sau pavyzdžio vaizdingumu. Tikslūs apskaičiavimai, šaltumas ir drąsa lydėjo visą šį pabėgimo darbą ir žygį. Tuo metu, kai trys britai-belaisviai neįsivaizduojamu sunkumu kasasi tunelį, čia pat esant vokiečių sargybiniams, sekant šnipams, šunims ir akinančiai šviečiant prožektoriams, — mes visą laiką esame slegiami nepakeliamos nežinomybės jausmo . . ."

N. Y. HERALD TRIBUNE

*

"Tai viena nuostabiausių moderniųjų laikų nuotykių apysakų".

LONDON TIMES

*

"Tai pirmaeilė istorija apie žmogaus pasiryžimą ir dvasinę galią".

Field Marshall
BERNARD MONTGOMERY

TAUPYKITE PER PAŠTĄ. SAUGU IR PATOGU. MES APMOKAME PAŠTO IŠLAIDAS.

LIBERTY FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

Philadelphia, Pa.
235 NORTH BROAD STREET
(Temporary Address)

New Building Under Construction at 202-04 North Broad Street

STATEMENT OF CONDITION AS OF DECEMBER 31, 1951

ASSETS

First Mortgage Loans	$8,316,834
Improvement Loans	25,543
Loans on Savings Accounts	82,997
Federal Home Loan Bank Stock	175,000
Cash on Hand and in Banks	1,112,033
Office Building and Equipment	166,666
Parking Lot — 1415 Race Street	22,723
Deferred Charges and Other Assets	15,791
TOTAL	$9,917,587

LIABILITIES

Members' Share Accounts	$8,428,470
Advances—	
Federal Home Loan Bank	850,000
Loans In Process	55,431
Other Liabilities	10,311
Employees' Retirement Reserve	22,077
Other Specific Reserves	3,520
General Reserves $295,500	
Surplus 252,278	547,778
TOTAL	$9,917,587

CHARLES S. CHELEDEN, President

ŠI LIETUVIŠKA ĮSTAIGA — SAUGIAUSIA VIETA JŪSŲ INDĖLIAMS.

SKELBIAMĖS KARYJE!

DĖMESIO!

Lietuvių Teatrui Chicagoje skubiai reikalinga Lietuvos gusarų arba ulonų karininko uniforma su reikiamais ženklais, arba ir be jų: kepurė, munduras ir kelnės — vidutiniam ūgiui. Kas sutiktų perleisti ar paskolinti, prašome pranešti St. Pilkai, 3225 So. Union Ave., Chicago 16, Ill.

Iš anksto viešai reiškiame padėką.

Reikalų Vedėjas

AMERIKOS LIETUVIAI ROMANUOSE

ŠIRDIES RŪMAI — Tai nepaprastas naujas romanas, kuriame aprašoma viena Amerikos lietuvių šeima, ypač jų dukrelė, kuri vaikščioja su savo gydytoju širdies rūmuose... Knyga turi 450 puslapių, iliustruota, labai gražiai atspausdinta; kaina 4 doleriai.

ŠLIUPTARNIAI — pirmutinė tokia teisinga, atvira, įdomi ir stambi knyga (istorinis romanas) apie Amerikos lietuvių tautinį ir kultūrinį atgimimą, apie jų sunkumus, vargus, kančias ir kovas dėl lietuvybės ir geresnio šviesesnio rytojaus. 652 puslapiai, kieti drobės viršeliai, labai graži spauda; kaina 3 doleriai.

Abidvi knygos sykiu tik už 6 dolerius! Persiuntimo lėšas apmokame. Rašykite: Dr. Alg. Margeris, 3325 So. Halsted St., Chicago 8, Ill.

TAUPYKITE ateičiai. Pasidėkite taupomus pinigus į CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION, kur kiekviena santaupa pilnai apdrausta iki $10,000.00 — by an Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas dividendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal pareikalavimą.

KUR tamsta gali atlikti visus savo ir savo šeimos finansinius reikalus.

KUR 27 metų patyrimas užtikrina visiems saugų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėm sąlygom, perkant arba statant namą, visada pasimatykite su mumis. Mūsų turtas yra virš septynių milijonų dolerių— $7,000,000.00.

Chicago Savings & Loan Association

GRovehill 6-7575

6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.

J. PAKEL — Prezidentas

Kaina
2 Lt — a

Winter Garden Tavern, Inc.

Puikus baras, restoranas ir didelė salė susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams

SAVININKAS

VYTAUTAS BELECKAS

1883 Madison Street, Brooklyn 27, N. Y.
(Prie Forest Ave. stoties) (Ridgewood)

Tel.: EV 2-9586

VISI KVIEČIAMI ATSILANKYTI

KVIEČIAME UŽSISAKYTI
plačiausiai Amerikoje skaitomą laikraštį

"DARBININKĄ"

Išeina du kartus savaitėje

"DARBININKAS" buria aplink save daug bendradarbių. Visuose pasaulio kraštuose turi savo korespondentus ir yra geriausiai informuotas lietuvių laikraštis.

Prenumeratos kaina metams:

JAV	$5.00
Brooklyn, N. Y.	$5.50
Kanadoje	$5.50
Užsienyje	$5.50
Pusmečiui	$3.00

"Darbininkas" susipažinimui siunčiamas 2 savaites nemokamai

ADRESAS:

"DARBININKAS"
680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

LIETUVIŲ
DIENOS

MODERNIŠKAS ILIUSTRUOTAS MAGAZINAS

Kiekvienas lietuvis turėtų jį skaityti. Metinė pren. $3.00. Adresas:

9204 S. Broadway, L. A. 3. Calif.

Apsižiūrėk ir Taupyk Saugiai!

Standard Moka Aukštesnį Dividendą!

STANDARD FEDERAL

yra stipriausia taupymo įstaiga Amerikoj

TURTAS ..... virš $31,000,000
ATSARGOS FONDAS „ $ 3,000,000

STANDARD FEDERAL SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO

4192 Archer Avenue, Kampas Sacramento Ave.
Telefonas: VIrginia 7-1141

JUSTIN MACKIEWICH, prezidentas

Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 4 val. po pietų, Ketvirtadieniais nuo 9-tos val. ryto iki 8 val. vakaro, Trečiadieniais visai neatidaroma.

Technikos darbuotojų nepriklausomas populiarus mėnesinis laikraštis

TECHNIKOS ŽODIS

JAV ir užs. metams 2 doleriai, pusmečiui — 1 doleris
ADM. adresas: K. Bertulis, 1616 So. Christiana Avenue, Chicago 23, ILL., U. S. A.

Leidžia: Amerikos Liet. Inž. ir Arch. Sąjunga.

"PELĖDA" vienintelis iliustruotas jumoro ir satyros žurnalas Jungt. Amer. Valst.

"Pelėdoje" atsispindi visas Amerikos lietuvių gyvenimas, kaip kreivame veidrodyje. Gyvenimas be "Pelėdos" — tiek pat, kaip be druskos.

Prenumerata: metams $4.00, pusei metų $2,50. Atskiras numeris 40 centų.

Nuliūdime ir susigraužime kreipkitės į "Pelėdą":

LIETUVIŲ KNYGYNAS "NEMUNAS",
3143 So. Halsted Street, Chicago 8, Ill.
Tel. Victory 2-3314

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

yra bendruomeninis visų Kanados lietuvių laikraštis, nežiūrint jų politinių, religinių ir kitokių nusistatymų, todėl ypač brangina visų lietuvių talką, nes tiktai bendromis jėgomis galima pasiekti visiems rūpimų ir brangių tikslų.

NEPR. LIETUVOS kaina metams $4.—
7722 George St., Montreal 32, P. Q. Canada

Planingas taupymas moka gerus dividendus

Kiekvienas žmogus turėtų atliekamus nuo pragyvenimo pinigus taupyti kas savaitę. Taupyti reikia: senatvei, vaikų mokslui, įsigijimui namo, automobilio, atostogoms, vestuvėms, krikštynoms ir kitiems reikalams. Kas turi susitaupęs pinigų, tas jaučiasi saugesnis ir laimingesnis. Pradėk taupyti šiandien.

MUTUAL FEDERAL SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION

Chartered and Supervised by the United States Government

2202 W. Cermak Rd., Chicago 8, Illinois
Tel. VIrginia 7-7747
JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres.

ALBINAS BENIULIS

ATLIEKA PERKRAUSTYMUS ir įvairių daiktų pervežimus.

Taip pat persiunčiame į užsienį įvairaus maisto pakietėlius.
Kreiptis:
2554 SO. HALSTED ST. CHICAGO, ILL.
Tel. DAnube 6-3245

LIŪDESIO VALANDOJ
šaukite:

MAŽEIKA & EVANS
LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI
6845 So. Western Ave. Chicago, Ill.
REpublic 7-8600—7-8601
Air Conditioned koplyčia -:- Automobiliams vieta
Tiems, kurie gyvena kitose miesto dalyse, gausime koplyčią arčiau jūsų namų.

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, biliardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOwnhall 3-9472

MARGUTIS
SENIAUSIAS IR GAUSIAI ILIUSTRUOTAS LIETUVIŠKOS MINTIES ŽURNALAS
MARGUTIS įsteigtas komp. **A. Vanagaičio**
Prenumeratos kaina metams $3.00
Susipažinimui siunčiamas dovanai
6755 S. Western Ave., Chicago 36, Ill.

Antanas M. Phillips
LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS
3307 S. Lituanica Ave., Chicago, Ill.
Tel. YAards 7-3401

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS
6812 SO. WESTERN AVE., CHICAGO, ILL.
Telefonas Grovehill 6-0142
1410 SO. 50th AVE., CICERO, ILL.
Telefonas TownHall 3-2109
KOPLYČIOS VISOSE MIESTO DALYSE
ANTHONY B. PETKUS

LIETUVIŲ AUDITORIJA

Populiariausia Chicagos lietuvių parengimų ir užeigos vieta, administruojama: J. Akelio, J. Malioriaus ir B. Pakšto. Čia yra didžioji salė koncertams-baliams ir dvi mažesnės salės susirinkimams, šeimyniniams ir kt. parengimams. Viena mažųjų svetainių naujai išdekoruota lietuviškam stiliuje dail. Vl. Vijeikio. Čia šeštadieniais ir sekmadieniais prie jaukios muzikos galima puikiai praleisti vakarus pas savuosius.

Groja Balio Pakšto kapela.

3133 SO. HALSTED ST., CHICAGO, ILL. **Telefonas: VIctory 2-6172**